

(definitieve versie 29 januari 2009)

Natuurlijk welkom op school!

Werkmap voor ouders
die kiezen voor regulier onderwijs
voor hun kind met een beperking

In deze werkmap

1. Wat kunt u met deze werkmap? / ...

In hoofdstuk 1 leggen we uit voor wie deze werkmap bedoeld is en wat u ermee kunt.

Hoe kiest u een gewone school? / ...

In hoofdstuk 2 vertellen we waar u op moet letten bij het zoeken van een geschikte school voor uw kind met een beperking.

2. Hoe zit het onderwijs in elkaar? / ...

Er zijn in Nederland veel verschillende scholen waar ouders uit kunnen kiezen: reguliere scholen en speciale scholen. Gewone scholen kunnen een kind met een beperking op dit moment nog weigeren. Vanaf 2011 verandert dit. In dit hoofdstuk leest u hoe het huidige onderwijs in elkaar steekt en wat de ontwikkelingen zijn.

3. Hoe regelt u extra ondersteuning? /...

Uw kind kan extra ondersteuning krijgen als het naar een gewone basisschool of school voor voortgezet onderwijs gaat. In dit hoofdstuk ziet u wat voor ondersteuning er mogelijk is en hoe u die regelt.

4. Hoe overlegt u met de school? /...

Uw kind is toegelaten en u heeft een rugzakje of PGB. Wat nu? De school gaat een handelingsplan maken. Dat plan is het uitgangspunt bij al het overleg met school.

5. Wat doet u bij conflicten? / ...

Het kan gebeuren dat u het niet eens bent met de school of met de indicatiecommissie. Wat kunt u in zo'n geval doen? In dit hoofdstuk ziet u hoe u in vier stappen een conflict kunt oplossen.

6. Wat doet u als de school het niet aankan?

In de ideale situatie trekt u als ouders samen met de school op. U ondersteunt elkaar en overlegt open en zorgvuldig over alle mogelijkheden voor uw kind. Soms lukt dit niet en zegt de school het niet aan te kunnen. Wat nu? In dit hoofdstuk ziet u de verschillende opties.

7. Waar vindt u aanvullende informatie? / ...

Adressen organisaties, aanbevolen literatuur, cursussen en audiovisueel materiaal.

Bijlagen

1 Overzicht leerlingenbudgetten / ...

2 Model bezwaarschrift / ...

3 Onderzoekers over inclusief onderwijs / ...

4. Kopieerexemplaar vragenlijst 'Is mijn kind welkom?' / ...

5. Kopieerexemplaar 'Observatieschema's' / ...

6. Kopieerexemplaar 'Begeleidingsschema' / ...

7. Kinderkwaliteitscriteria

(binnenkant omslag)

Veelgestelde vragen

1. Wat is het verschil tussen een rugzakje en Weer Samen Naar School?

Weer Samen Naar School is een samenwerkingsverband tussen gewone scholen en speciaal basisonderwijs (sbo-school), voor leerlingen die meer begeleiding nodig hebben vanwege bijvoorbeeld dyslexie maar geen indicatie hebben voor het speciaal onderwijs. De gewone school kan voor deze leerlingen ambulante begeleiding krijgen vanuit de sbo-school. Een rugzakje is een budget voor leerlingen die een indicatie hebben voor het speciaal onderwijs of het voortgezet speciaal onderwijs. Met dit geld kan extra begeleiding worden betaald om het mogelijk te maken dat zij naar de gewone school gaan in plaats van de speciale school. Kijk verder in hoofdstuk 3.

2. Wat zit er in de rugzak van mijn kind?

In de rugzak zit geld waarvan extra begeleiding wordt betaald. Een deel gaat naar de gewone school voor extra begeleiding of lesmateriaal. Een deel gaat naar het REC (Regionaal Expertise Centrum) voor ambulante begeleiding van de leerling. Alle partijen gezamenlijk (school, ouders, ambulant begeleider) overleggen samen hoe het geld wordt besteed. Dat wordt vastgelegd in een handelingsplan. Kijk verder op pagina ...

3. Wat kan ik doen als ik ontevreden ben over van het handelingsplan?

Bespreek dit allereerst met de school en de ambulant begeleider. Komt u er niet uit? Dan kunt u hulp vragen van een onderwijsconsulent. Zie www.onderwijsconsulenten.nl. Kijk verder op pagina...

4. Welke ondersteuning geeft het REC?

Het REC stelt een ambulant begeleider beschikbaar. Het REC krijgt hiervoor geld vanaf de maand nadat u de beschikking voor een rugzakje heeft gekregen. Kijk verder op pagina...

5. Wat kan ik doen als mijn kind van school wordt verwijderd?

Binnen zes weken na het besluit om uw kind te verwijderen, kunt u een bezwaarschrift indienen bij de school. Binnen vier weken moet de school beslissen op het bezwaarschrift. Bent u het niet eens met het besluit? Dan kunt u naar de rechter. Voor meer informatie kunt u de folder "Ziet de school het niet meer zitten" downloaden op www.5010.nl (button rugzak). Kijk verder op pagina...

(binnenkant achterflap)

Afkortingen & uitleg

AB

Ambulant begeleider

Een ambulant begeleider is een medewerker van het REC (Regionaal Expertise Centrum) die de leerkracht, de leerling en het schoolteam begeleidt waar het gaat om een leerling met een rugzak op het regulier onderwijs.

AWBZ

Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten.

CITO-eindtoets

Toets in groep 8 dat het type vervolgonderwijs helpt bepalen.

Commissies van Indicatiestelling (Cvi)

Commissies die aan de hand van onafhankelijke landelijke criteria of richtlijnen beoordelen of uw kind in aanmerking komt voor een rugzak en in welk cluster uw kind wordt geplaatst.

Cluster 1 scholen

Scholen voor kinderen met een visuele beperking.

Cluster 2 scholen

Scholen voor kinderen met een auditieve of communicatieve beperking.

Cluster 3 scholen

Scholen voor kinderen met een verstandelijke en/of een lichamelijke beperking en voor kinderen die langdurig ziek zijn of meervoudig gehandicapt.

Cluster 4 scholen

Scholen voor kinderen met ernstige problemen in het gedrag, ontwikkelingsproblemen en psychiatrische problemen.

IB

Intern begeleider

De intern begeleider heeft tot taak om binnen de school leerlingen met een beperking of een ander probleem te begeleiden.

Leerlingvolgsysteem

Een serie toetsen waarmee de school de ontwikkeling van de leerlingen per vak kan bijhouden.

LGF

Leerling Gebonden Financiering, een geldbedrag waarmee extra begeleiding in het onderwijs kan worden ingekocht. Ander woord: rugzakje.

LWOO

Leerwegondersteunend onderwijs, onderdeel van het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs.

MBO

Middelbaar Beroeps Onderwijs.

MKD

Medisch Kinderdagverblijf.

MR

Medezeggenschapsraad.

OB

Ondersteunende Begeleiding.

PCL

Permanente Commissie Leerlingenzorg.

PGB

Persoonsgebonden budget, een geldbedrag waarmee u zelf zorg en begeleiding kunt inkopen.

REC

Regionaal Expertise Centrum. Een REC verzorgt speciaal onderwijs in de regio en biedt ambulante begeleiding aan reguliere scholen waar kinderen met een beperking les krijgen.

RT

Remedial teaching, extra ondersteuning voor kinderen met leer- of ontwikkelingsproblemen.

Rugzak

Andere naam voor de wet op de leerlinggebonden financiering. Deze wet geeft ouders van een kind met een beperking het recht om die school voor hun kind te kiezen die zij het meest geschikt vinden. Dat kan een reguliere (gewone) school zijn of een school voor speciaal onderwijs.

Rugzakgeld

Geldbedrag dat gebruikt kan worden voor extra ondersteuning van een kind met een beperking op een gewone school.

SO

Speciaal onderwijs.

SBO of SBAO

Speciaal Basis Onderwijs.

SVO

Speciaal Voortgezet Onderwijs.

UWV

Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen.

VO

Voortgezet onderwijs.

VSO

Voortgezet Speciaal Onderwijs.

VWO

Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs.

ZMOK

Zeer Moeilijk Opvoedbare Kinderen.

1 Wat kunt u met deze werkmap?

Deze werkmap is voor ouders die een plek in een reguliere school willen voor hun kind. Hoe kiest u een gewone school? Hoe zorgt u dat uw kind welkom is op de reguliere school in de buurt of de stad? Daarover gaat deze werkmap. In deze map gaan we er vanuit dat een kind welkom is als het op school wordt geaccepteerd en als het onderwijs krijgt dat op zijn/haar mogelijkheden is afgestemd. Niet alle scholen staan open voor een kind met een beperking. In deze map vindt u informatie, tips en achtergrondmateriaal om te zorgen dat uw kind welkom is op de school van uw keuze. De map bevat materiaal om:

- een school te kiezen
- te zorgen dat uw kind op een gewone school wordt toegelaten en kan blijven
- een volwaardige gesprekspartner te zijn voor de school
- te zorgen dat uw kind goed wordt begeleid op school
- conflicten te omzeilen en op te lossen.

In welke fase zit u?

Deze werkmap is voor alle ouders die kiezen voor een gewone school, in welke fase u ook zit.

- Uw kind wordt binnenkort vier en u wilt een school kiezen.
- Uw kind zit al op een gewone basisschool en blijkt een beperking te hebben. Er is versterking van de zorgstructuur (ofwel extra ondersteuning) nodig om uw kind op deze school te kunnen houden.
- Uw kind gaat dadelijk naar het voortgezet onderwijs, maar de school van uw keuze wil uw kind niet accepteren op basis van de CITO-toets en het schooladvies.
- Uw kind gaat naar het speciaal onderwijs, maar u bent niet tevreden met het onderwijs en u wilt een gewone school zoeken.

Passend onderwijs

In 2011 komt er waarschijnlijk passend onderwijs in Nederland. Dat houdt in dat een schoolbestuur een kind niet meer mag weigeren maar eventueel wel verwijzen. Een schoolbestuur heeft zorgplicht en moet zorgen dat er passend onderwijs voor het kind wordt geregeld. Dat betekent dat uw kind niet altijd op de school van aanmelding wordt geplaatst.

Alleen basis- en voortgezet onderwijs

Deze map gaat uitsluitend over het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Reden daarvoor is dat er voor deze leerlingen (tot 21 jaar) als alternatief voor regulier onderwijs ook speciaal onderwijs is. Dat alternatief is er niet voor mbo, hbo en universitair onderwijs.

Heeft u hulp nodig?

MEE voor ondersteuning bij leven met een beperking

In heel Nederland vindt u vestigingen van MEE waar deskundigen werken die u kunnen helpen bij het maken van een schoolkeuze, het aanvragen van indicaties, het opstellen van het handelingsplan, het evalueren van de uitvoering daarvan en indien nodig het indienen van bezwaren of bemiddelen bij conflicten. MEE is onafhankelijk, neemt uw vraag als uitgangspunt en zoekt samen met u naar de beste oplossing voor uw kind. De ondersteuning van MEE is voor u kosteloos en u heeft er geen indicatie voor nodig. U vindt de MEE bij u in de buurt via www.mee.nl of 0900-999 88 88 (lokaal tarief).

U kunt ook hulp vragen aan belangenorganisaties van mensen met een beperking. Het gaat dan om advies, ondersteuning of uitwisseling van ervaringen, afhankelijk van de organisatie. De adresgegevens vindt u in hoofdstuk 8.

Astma Fonds

Balans voor ouders van kinderen met ontwikkelingsstoornissen bij leren en/of gedrag, waaronder ADHD, dyslexie en PDD-NOS.

Bosk voor kinderen met een motorische beperking

Cerebraal voor kinderen met niet - aangeboren hersenletsel

Dit Koningskind voor gereformeerde mensen met een handicap

Epilepsie Vereniging Nederland

Federatie van ouders van Visueel Gehandicapten (FOVIG)

Helpende Handen voor gereformeerde mensen met een beperking

KansPlus voor mensen met een verstandelijke beperking

Nederlandse Federatie van ouders van Dove Kinderen (FODOK)

Nederlandse Federatie van Ouders van Slechthorende Kinderen en van Kinderen met Spraaktaalmoeilijkheden (FOSS)

Nederlandse Vereniging voor Autisme (NVA)

PhiladelphiaSupport: christelijke belangenvereniging voor mensen met een beperking en/of hun ouders, familie en vrienden

Platform Allochtone Ouders en Onderwijs van FORUM: allochtone ouders

Stichting Down Syndroom (SDS)

Vereniging Osteogenesis Imperfecte (VOI)

Vereniging Ouders, Kinderen en Kanker (VOKK)

Vereniging Spierziekten Nederland (VSN)

VIM voor kinderen met het downsyndroom

2 Hoe kiest u een gewone school?

Hoe pakt u het aan als u een school zoekt voor uw kind met een beperking? Waarschijnlijk begint u bij de school in uw buurt. U vraagt zich af: is dit een geschikte school voor mijn kind? In dit hoofdstuk ziet u waar u op moet letten. Bij de keuze van een school gaat het er niet alleen om of uw kind welkom is op school. Het is ook belangrijk dat het onderwijs past bij uw kind en dat de sfeer van de school u aanspreekt. We beginnen bij het basisonderwijs en daarna volgt het voortgezet onderwijs. De vragenlijsten in dit hoofdstuk helpen om een goede afweging te maken. Waarbij misschien wel de belangrijkste vraag is: ziet u uw kind met plezier naar deze school gaan?

Basisschool

1. Lees de schoolgids

Lees de schoolgids en bekijk de website van de school die u op het oog heeft. Is er aandacht voor kinderen met een beperking? Hoe is de extra zorg voor kinderen geregeld? Wat is het toelatingsbeleid? U vindt in de schoolgids ook alle informatie over de resultaten, manier van lesgeven, schooltijden en naschoolse activiteiten.

2. Praat met de school

Maak een afspraak om de school te bezoeken. Hieronder ziet u een vragenlijst die u kunt gebruiken om te onderzoeken of deze school geschikt is voor uw kind. Maak een afspraak met de directeur of de interne begeleider. U kunt eventueel ook de ambulant begeleider van de speciale school uitnodigen waar uw kind op school zit of naartoe zou gaan. De ambulant begeleider is de persoon die de expertise vanuit het speciaal onderwijs overdraagt aan een gewone school. Geef de vragenlijst door als u een afspraak maakt, de school kan zich dan goed voorbereiden. Bespreek in het gesprek vervolgens al uw vragen. Na afloop hebt u een indruk of de school open staat en geschikt is voor uw kind.

Let op: in bijlage 4 vindt u een exemplaar van de vragenlijsten om te kopiëren.

3. Praat met andere ouders

Ouders uit de buurt kunnen aanvullende informatie geven over de school. Praat eens met ouders over de school, de cultuur op de school en het onderwijs. Het is handig om dit te doen vóór u met het schoolteam spreekt. Tegenstrijdige informatie kunt u dan meteen bespreken.

Naar een gewone of speciale school?

Twijfelt u waar uw kind beter op zijn plek is: op een gewone of op een speciale school? Zet voor uzelf de pluspunten op een rij.

Pluspunten gewone school

Meer intellectuele uitdaging
Contact met kinderen zonder beperking

Uw kind zit met buurtgenoten op school

Betere prestaties

Weinig reistijd

Betere arbeidskansen

Voorbeeld voor alle kinderen op school

Uw kind leert van het voorbeeld van andere kinderen

Onderwijs leidt op tot diploma's

.....

.....

Pluspunten speciale school

Altijd zorg aanwezig

Er zijn meer kinderen met dezelfde beperking

Uw kind voelt zich geaccepteerd met zijn beperking

Uw kind heeft contacten met 'lotgenoten'

Onderwijs is aangepast aan de beperking

.....

.....

Vragenlijst voor het basisonderwijs

Is mijn kind welkom?

Of een school geschikt is voor uw kind hangt allereerst af van de vraag: is uw kind welkom op deze school? Accepteren ze uw kind zoals het is? U komt hierachter door de volgende vragen te stellen:

1. Zitten er al kinderen met een beperking op deze school?
2. Zo ja, wat zijn de ervaringen van de leerkrachten?
3. Bespreken we samen wat er met mijn kind gaat gebeuren?
4. Hoe gaat de school om met kinderen met beperkingen?
5. Heeft de school ervaring met verschillende beperkingen?
6. Mag mijn kind meedoen met de andere kinderen?
7. Hoe kijken de andere ouders naar mijn kind?
8. Zijn de voorzieningen op school geschikt voor mijn kind?
9. Heeft de school pestbeleid?

Uw eigen vragen:

.....
.....
.....

Is het onderwijs geschikt voor mijn kind?

Of een school geschikt is voor uw kind hangt ook af van het onderwijs dat de school biedt. Is dat onderwijs geschikt voor uw kind? Tijdens het gesprek met het schoolteam kunt u de volgende vragen stellen:

1. Geeft de leerkracht les aan mijn kind of laat hij/zij dat over aan een assistent?
2. Zijn er aparte leermiddelen voor mijn kind?
3. Mag mijn kind op zijn eigen niveau en tempo werken?
4. Doet mijn kind mee met de rest van de groep?
5. Zijn er mensen op school die verstand hebben van de beperking van mijn kind en hoe daarmee om te gaan?
6. Zijn de leerkrachten geschoold in het omgaan met verschillende beperkingen?
7. Is er een rugzakcoördinator?
8. Wat doet de school aan een soepele overgang van het kind naar voortgezet onderwijs?
9. Mag mijn kind met alles meedoen?
10. Als mijn kind extra ondersteuning nodig heeft, is daarvoor dan een aparte ruimte?
11. Als mijn kind moet worden versoond, is daarvoor dan een aparte ruimte?

Uw eigen vragen:

.....
.....
.....

Spreekt de sfeer mij aan?

De sfeer van een school is voor alle ouders belangrijk. Die sfeer proeft u als u en uw kind de school bezoeken. Ga naar een informatiebijeenkomst, maak een afspraak om een kijkje te kunnen nemen op school, praat met ouders op het schoolplein. Spreekt de sfeer u aan? En past die bij uw kind? Ziet u uw kind deel uit maken van deze school?

1. Is de school prettig ingericht?
2. Hoe is de buitenruimte?
3. Hoe gaat de school om met 'buitenbeentjes'?
4. Wat doet de school aan excursies, schoolreisjes, Sinterklaas, Suikerfeest, kerstviering?

Uw eigen vragen:

.....
.....
.....

En de leerkracht?

Is uw kind geplaatst op de school van uw keuze? Maak een afspraak met de leerkracht om de concrete gang van zaken door te nemen. De vragen kunt u daarbij gebruiken.

Voortgezet onderwijs

De overgang van leerlingen met een rugzak van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs is niet altijd gemakkelijk. Dat geldt vooral voor leerlingen met een indicatie cluster 4. Hiervoor zijn verschillende redenen. De inhoud van de rugzak is kleiner: er is minder geld voor ondersteuning. De inzet van de rugzak is moeilijker: leerlingen krijgen les van meerdere docenten, er is een rooster waarmee rekening gehouden moet worden. En niet elke school heeft een zorgcoördinator, iemand die verantwoordelijk is voor de opvang van leerlingen met een zorgvraag.

Hoe vindt u een geschikte school voor voortgezet onderwijs?

- Ga al in groep 7 op zoek naar een school die mogelijk geschikt is voor uw kind.
- Vraag de schoolgids op en kijk hoe de zorgstructuur (de ondersteuningsstructuur) in elkaar zit. Wat doet de school met leerlingen met beperkingen?
- Ga op tijd praten met de school van uw keuze.
- Speel open kaart. Het achterhouden van de problemen van uw kind is niet verstandig. Dat kan ertoe leiden dat de school later aangeeft dat ze uw kind niet het noodzakelijke onderwijs kunnen bieden en uw kind verwijderen.
- Benoem ook wat uw kind wel kan, welke aanpak wel werkt.
- Zorg voor een gedegen onderwijskundig rapport van de basisschool.
- Zorg dat hierin ook staat welke aanpak bij uw kind werkt.
- Heb begrip voor de problemen van de school. Bespreek wat u als ouder kunt doen om deze problemen te verminderen.

Vragenlijst voor het voortgezet onderwijs

De volgende vragen kunnen aan het voortgezet onderwijs worden gesteld:

1. Zitten er al leerlingen met beperkingen op deze school?
2. Hoe gaat de school om met leerlingen met beperkingen?
3. Hoe kijken de andere leerlingen naar mijn kind?
4. Wie is de contactpersoon voor het zorgbeleid op school?
5. Is er een rugzakcoördinator?
6. Zijn er mentoren speciaal voor leerlingen met beperkingen?
7. Zijn er voorzieningen geschikt voor mijn kind?
8. Zijn de docenten geschoold in het omgaan met leerlingen met beperkingen?
9. Is er een buddy-systeem op school? Dit betekent dat leerlingen met en zonder beperkingen met elkaar samen werken.
10. Hoe leidt de school toe naar verdere studie of werk?

Uw eigen vragen:

.....
.....
.....

En als uw kind is geplaatst?

- Kijk of het mogelijk is de ambulante begeleider van de basisschool te behouden in het voortgezet onderwijs. Hij of zij kent uw kind en dat maakt de overgang gemakkelijker.
- Houd contact met de school. Dat is minder vanzelfsprekend dan op de basisschool, maar wel van groot belang.
- Zorg dat er een handelingsplan komt. Dat is minstens zo belangrijk als op de basisschool.
- Zorg dat het handelingsplan regelmatig geëvalueerd wordt.
- Probeer als ouder uw bijdrage te leveren.

Kijk op www.onderwijsnhandicap.nl voor meer informatie over naar school gaan met een beperking.

Hulp nodig? Bel MEE telefoon 0900-999 88 88 (lokaal tarief) (www.mee.nl)

Céline zit op het VMBO

Céline is een tiener van dertien jaar. Ze heeft het syndroom van Down. Haar moeder vertelt: 'Nooit hadden we gedacht, dat Céline naar het voortgezet onderwijs zou gaan. Nu zit ze op het VMBO richting Zorg en Welzijn. Dat past prima bij haar karakter. Natuurlijk zijn er grenzen aan wat er mogelijk is. Maar ik wil dat ze een goede basis krijgt en omgaat met andere kinderen. Dat kan op deze school.' Céline volgt deels een aangepast programma. Bij bepaalde vakken krijgt ze hetzelfde onderwerp maar op een lager niveau. Tentamens worden afgenomen door de intern begeleider. Sommige vakken, zoals techniek, zijn te moeilijk voor haar. Andere dingen gaan haar goed af. Zoals verhaaltjes maken of een werkstuk. Op internet zoekt ze dan naar informatie, samen met haar vader. Ze knipt en plakt zelf, zoekt plaatjes. De school heeft ook werk gemaakt van haar acceptatie door ouders en leerlingen. In de brugklas is er een informatieavond georganiseerd. Behalve Céline zit er nog een ander meisje met Downsyndroom op school.

Kinderkwaliteitscriteria - zie bijlage 7

In een project van Stichting WESP zijn tienduizend leerlingen van 4 tot en met 18 jaar geïnterviewd over hun school. Uit die interviews zijn criteria gehaald die leerlingen stellen aan de kwaliteit van het onderwijs. Op basis daarvan heeft een aantal scholen het onderwijs zo ingericht, dat leerlingen met extra zorg- en hulpvragen een groot deel van de groep uitmaken.

Tien van de kwaliteitscriteria komen in de interviews en de ervaringen met dit inclusieve onderwijs steeds terug, ongeacht leeftijd, herkomst of achtergrond van een leerling. Deze Top tien is zo geformuleerd dat hij gebruikt kan worden als checklist door ouders en leerkrachten om de kwaliteit van een school te beoordelen. Een aangepaste versie voor leerlingen is in ontwikkeling.

Een verrassend kijkje in de belevingswereld van leerlingen die concrete en goed toepasbare aanwijzingen geeft hoe een school hun talenten het beste kan benutten.

3 Hoe zit het onderwijs in elkaar?

Er zijn in Nederland veel verschillende scholen waar ouders uit kunnen kiezen: reguliere scholen en speciale scholen. Gewone scholen kunnen een kind met een beperking op dit moment nog weigeren. Vanaf 2011 verandert dit naar verwachting. In 2011 komt er waarschijnlijk passend onderwijs in Nederland. Dit houdt in dat scholen niet meer zelf kunnen beslissen of een kind welkom is of niet. Scholen hebben een zorgplicht en moeten elk kind dat wordt aangemeld accepteren. Vervolgens hebben ze de plicht om voor dit kind een geschikte plek te vinden. Dat kan dus ook een andere school zijn, bijvoorbeeld de speciale school waar ze mee samenwerken. Uitgangspunt: de mogelijkheden van een kind staan centraal, niet de beperkingen. In dit hoofdstuk leest u meer over de ontwikkelingen. Het hoofdstuk begint met een schets van het huidige onderwijs in Nederland en de regelingen voor zorgleerlingen.

Het huidige onderwijs

We kennen in Nederland regulier en speciaal onderwijs. 95 procent van alle kinderen gaat naar een gewone basisschool of school voor voortgezet onderwijs. Hier zitten ook de leerlingen bij met een rugzakje. Vijf procent van de kinderen gaat naar een school voor speciaal onderwijs of naar het voortgezet speciaal onderwijs. Vergeleken met andere landen is dit percentage hoog.

(inzet)

Regulier onderwijs (inclusief SBO en SVO)

Basisschool

SBO of SBAO = speciaal basisonderwijs (vroeger LOM en LMK en IOBK, voor leerlingen met leer-ontwikkelings- en gedragsstoornissen)

SVO = speciaal voortgezet onderwijs, ofwel het Praktijkonderwijs (PrO) en Leerwegondersteunend Onderwijs (LWOO)

Vwo = voorbereidend wetenschappelijk onderwijs

Havo = hoger algemeen voortgezet onderwijs

Vmbo = voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs

Speciaal onderwijs

SO = speciaal onderwijs, verdeeld in 4 clusters (voor leerlingen met lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke beperking en voor leerlingen met gedragsstoornissen)

VSO = voortgezet speciaal onderwijs, verdeeld in 4 clusters

De zorgleerling

Een zorgleerling is een leerling die extra ondersteuning nodig heeft. Hij kampt bijvoorbeeld met problemen op het gebied van zijn intelligentie, heeft een leerachterstand en/of sociaal-emotionele problemen. Dit kan variëren van lichte, waarbij de leerling met wat extra ondersteuning prima kan functioneren, tot zware problematiek waarbij de leerling permanent extra hulp nodig heeft.

Basisonderwijs en voortgezet onderwijs

Elke dag gaan meer dan anderhalf miljoen kinderen naar de basisschool inclusief het speciaal basisonderwijs. De verzamelnaam voor deze vormen van onderwijs is primair onderwijs. Leerlingen beginnen in groep 1 en eindigen in groep 8.

Na de basisschool gaan kinderen naar het voortgezet onderwijs. Het voortgezet onderwijs bereidt scholieren voor op hun toekomstige plaats in de maatschappij. Er zijn drie soorten voortgezet onderwijs: vmbo, havo of vwo. Voor jongeren in het voortgezet onderwijs, die ook met extra hulp moeite hebben om een diploma te halen, is er praktijkonderwijs. Het leerwegondersteunend onderwijs (lwoo) is bestemd voor leerlingen die voldoende capaciteiten hebben om een vmbo-diploma te halen, maar leerachterstanden of gedragsproblemen hebben. Lwoo-leerlingen volgen onderwijs in een van de vier leerwegen, maar krijgen daarnaast extra ondersteuning, bijvoorbeeld via kleinere klassen.

Speciaal onderwijs (financiering van de rugzak)

Kinderen die niet terecht kunnen in het reguliere onderwijs kunnen naar het (voortgezet) speciaal onderwijs. In Nederland zijn er twee soorten speciaal onderwijs. Dit zijn het speciaal onderwijs (so) en later het voortgezet speciaal onderwijs (vso). Het speciaal onderwijs is in Nederland verdeeld in

vier clusters: voor leerlingen met lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke beperking en voor leerlingen met gedragsstoornissen.

Weer samen naar school (lumpsumfinanciering)

'Weer samen naar school' is bedoeld voor leerlingen op de basisschool die extra begeleiding nodig hebben. Bijvoorbeeld omdat ze moeite hebben met leren of gedragsproblemen hebben. Het gaat bijvoorbeeld om leerlingen met ADHD, dyslexie of bepaalde vormen van autisme, maar ook om hoogbegaafde leerlingen. 'Weer samen naar school' zorgt ervoor dat deze kinderen extra zorg en begeleiding op de basisschool krijgen. Basisscholen werken hiervoor samen in een samenwerkingsverband waarin ook scholen voor speciaal basisonderwijs zitten. Let op: kinderen met een lichamelijke, zintuiglijke of verstandelijke beperking en leerlingen met ernstige gedrags- of psychiatrische stoornissen vallen niet onder 'Weer samen naar school'. Voor deze kinderen is er een rugzakje of een verwijzing naar het speciaal onderwijs.

Opvang zorgleerlingen

Basisscholen krijgen jaarlijks een extra budget voor de opvang en begeleiding van zorgleerlingen. Daarmee worden basisscholen gestimuleerd om zorgleerlingen zelf op te vangen. Als in een samenwerkingsverband meer dan twee procent van de leerlingen naar een speciale school voor basisonderwijs gaat, dan moeten de basisscholen een deel van hun zorgbudget overdragen aan die school. Dus hoe meer leerlingen er op de speciale school voor basisonderwijs zitten, hoe minder middelen er beschikbaar zijn voor de zorg op de reguliere basisschool.

Voor de opvang van zorgleerlingen maakt een school een zorgplan. Hierin staat hoe de betrokken scholen gaan zorgen voor goede opvang en worden de voorzieningen beschreven voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Naast begeleiding vanuit het speciaal basisonderwijs, kan de basisschool hulpklassen inrichten. Of de school kan interne begeleiders of remedial teachers aanstellen. De basisschool krijgt op deze manier 'meer gespecialiseerde handen' in huis. Via de medezeggenschapsraad van de school kunnen ouders invloed uitoefenen op het zorgplan.

Permanente Commissie Leerlingenzorg

Ieder samenwerkingsverband heeft een Permanente Commissie Leerlingenzorg: de PCL. Deze commissie beoordeelt of plaatsing op een speciale school voor basisonderwijs noodzakelijk is of dat de leerling andere zorg nodig heeft. Een PCL beslist alleen over toelaatbaarheid, niet over toelating. De schoolleiding van de speciale school voor basisonderwijs beslist uiteindelijk over de toelating. De PCL kan wel een adviserende rol hebben. Als ouders het niet eens zijn met een beslissing van de PCL, dan kunnen zij een bezwaarschrift indienen. De PCL vraagt vervolgens advies bij een regionale verwijzingscommissie voordat zij een beslissing op het bezwaarschrift neemt. Als ouders het met de uiteindelijke beslissing niet eens zijn, kunnen ze in beroep gaan.

Onderwijsontwikkelingen

Passend onderwijs in 2011

In 2011 komt er waarschijnlijk passend onderwijs in Nederland. Dit houdt in dat scholen niet meer zelf kunnen beslissen of een kind welkom is of niet. Scholen hebben een zorgplicht en moeten elk kind dat wordt aangemeld accepteren. Vervolgens hebben ze de plicht om voor dit kind een geschikte plek te vinden. Dat kan dus ook een andere school zijn, bijvoorbeeld de speciale school waar ze mee samenwerken. Uitgangspunt: de mogelijkheden van een kind staan centraal, niet de beperkingen.

Er komt één indicatiesysteem. Passend onderwijs wordt vanuit de praktijk ingevoerd. Dat wil zeggen dat de praktijk dit gaat vormgeven (er kunnen hierdoor regionale verschillen zijn) en dat het daarna in een wet wordt vastgelegd.

Regionaal netwerk

Alle scholen voor basis- en voortgezet onderwijs moeten gaan samenwerken in een regionaal netwerk. Ook de speciale scholen zitten in dit netwerk. Het idee achter dit netwerk is dat scholen zo met elkaar een sluitend onderwijsaanbod kunnen bieden voor alle leerlingen. De sluitende aanpak is een belangrijk principe: elk kind moet een passende plek krijgen en er mag geen kind tussen wal en schip vallen.

Wat betekent dit voor ouders?

U hoeft vanaf 2011 niet meer van school naar school om een plek voor uw kind te vinden. U kiest een school en meldt uw kind daar aan. Misschien gaat die school een deel zelf doen en zal een deel van de zorg aan een andere, gespecialiseerde school worden overgelaten. Als de school het aanbod niet zelf kan bieden, kan een andere school die uitvoering overnemen. Het is de bedoeling dat ouders en school daarbij elkaars partners zijn. Ouderparticipatie is een belangrijk uitgangspunt binnen passend onderwijs. Via een themaraad of ouderplatform maar ook individueel worden ouders betrokken bij het onderwijs. Voor een regionaal netwerk is dit een voorwaarde om subsidie te krijgen.

Passend Onderwijs Landelijk Steunpunt Ouders

In dit landelijk steunpunt, kortweg POLSO, zijn alle grote specifieke en algemene ouderorganisaties verenigd. Dat zijn de CG-Raad, het Platform-VG, Balans, Ouders&COO, LOBO, NKO en VOO. Het POLSO heeft een actieplan voor de ouderparticipatie opgesteld. In dat actieplan staan programma's en scholing om ouders zowel individueel als collectief toe te rusten. Zo kunnen ze een gelijkwaardige gesprekspartner, bestuurlijke tegenspeler en kwaliteitstoetsers zijn binnen het bestuur van een samenwerkingsverband. Basis van dit actieplan vormt het Oberon-onderzoek van januari 2009. Hierin spreken ouders zich uit over hun voorwaarden bij passend onderwijs en de betrokkenheid van ouders.

Veldinitiatieven

Regionale samenwerkingsverbanden van primair voortgezet en speciaal onderwijs kunnen subsidie aanvragen voor een veldinitiatief. Daarin moeten zij ook aangeven op welke wijze zij ouders collectief betrekken bij passend onderwijs. Verder moeten zij aangeven hoe zij de individuele ouders ondersteunen en betrekken als het gaat om de beslissing over passend onderwijs voor hun kind. Het POLSO maakt deel uit van de adviesraad en beoordeelt de aanvragen voor die veldinitiatieven. Dan gaat het bijvoorbeeld over beschikbaarheid van onderwijs voor ieder kind, maar ook de inrichting van één loket waar ouders hun kind aan kunnen melden.

Doe mee!

Hoe ver is uw regio met passend onderwijs? Is er al een netwerk? Is er al sprake van ouderparticipatie? Zo ja, hoe kunt u daarmee in contact komen? Kunt u eventueel zelf deel uitmaken van zo'n themaraad of ouderplatform? Neem contact op met uw schoolbestuur om te vragen hoe het ermee staat en welke rol u hierin kunt spelen als ouder.

Oudersteunpunt Passend Onderwijs

Steunpunt voor ouders met vragen over passend onderwijs. Ook voor ondersteuning bij het vinden van een passende plek in het onderwijs voor uw kind. Bel Balans: (030) 225 50 50. U wordt dan doorverbonden met de medewerker van het steunpunt. Of stuur een mail naar passend.onderwijs@balansdigitaal.nl.

Meer weten

Kijk op www.passendonderwijs.nl.

Inclusief onderwijs

Inclusief onderwijs gaat verder dan passend onderwijs. Inclusief onderwijs houdt in dat alle kinderen, of ze nu een beperking hebben of niet, dezelfde scholen bezoeken. Inclusief onderwijs gaat er tevens vanuit dat zij functioneren in groepen met verschillende soorten kinderen en dat elk kind een lesprogramma volgt, afgestemd op zijn/haar mogelijkheden. Bij inclusief onderwijs staat - net als bij passend onderwijs - de leerling centraal. Ouders krijgen een grotere vinger in de pap en het aantal speciale scholen zal kleiner worden. Het verschil met passend onderwijs is dat het huidige onderwijssysteem niet wordt aangepast maar grondig wordt veranderd. Bij inclusief onderwijs neemt het aantal scholen voor speciaal onderwijs sterk af, omdat de meeste kinderen in het regulier onderwijs terecht kunnen. De specialisten uit de speciale scholen gaan naar de reguliere scholen om daar de leerlingen met een speciale hulpvraag te begeleiden. Scholen die hiermee aan de slag willen, kunnen gebruik maken van de Index voor Inclusie. Dit is een hulpmiddel

om het proces naar inclusief onderwijs op scholen te stimuleren. Of ze maken gebruik van het Invoeringsprogramma passend inclusief onderwijs.

Effecten van inclusief onderwijs?

Bijlage 3 bevat een kort overzicht van onderzoeken naar de effecten van inclusief onderwijs.

Meer weten

Kijk op www.indexvoorinclusie.nl, www.inclusieverscholen.nl, en www.inclusiefonderwijs.nl

(kadertekst)

Zo zou een school eruit kunnen zien

...een school waar uw kind welkom is en goed onderwijs krijgt

De klas en de leraar

In de klas zitten ongeveer 25 kinderen. De leraar heeft één of meerdere assistenten. Soms staan er twee leraren voor de klas. Er zijn specialisten binnen en buiten de klas voor extra ondersteuning. De leraren geven op verschillende manieren les door groepsplannen op te stellen en uit te voeren voor alle vakken. Daarnaast worden er individuele handelingsplannen opgesteld en uitgevoerd voor de leerlingen die dat nodig hebben. Doordat de leerlingen op verschillende wijzen leren, leren zij van en met elkaar.

De ouders

De ouders zijn van mening dat iedereen welkom hoort te zijn. Ze zijn bereid verantwoordelijkheid te dragen voor het onderwijs aan hun kinderen. Ze stimuleren hun kinderen om van en met elkaar te leren. Ze blijven graag op de hoogte blijven van de ontwikkelingen in het onderwijs.

De kinderen

Ook de kinderen vinden dat iedereen welkom is. Ze willen dan ook met elkaar samenwerken. Ze vinden het leuk om nieuwe dingen te doen.

De school

Alle kinderen, ongeacht hun achtergrond, zijn welkom. Het lesprogramma is opgebouwd uit leer- en ontwikkelingslijnen. Het lesprogramma is aangepast aan de behoeften van de kinderen. Op school zijn specialisten aanwezig die verantwoordelijk zijn voor de begeleiding van de kinderen. Op school zijn ruimten beschikbaar om de kinderen apart te begeleiden en te verzorgen. Voor alle vakken zijn er groepsplannen opgesteld. Afgestemde materialen zijn voor alle kinderen aanwezig. Individuele handelingsplannen zijn opgesteld voor de kinderen met speciale hulpvragen. Alle betrokkenen krijgen scholing in het vormgeven van inclusief onderwijs. De ouders zijn partners.

De regio

Binnen de regio is er één aanspreekpunt waar ouders terecht kunnen voor al hun vragen. De kinderen met speciale hulpvragen worden onderzocht en begeleid vanuit één plek. Deze begeleiding is intensief en tijdelijk. Het doel is hen terug te plaatsen op de gewone school.

Pluspunten

- + De school heeft duidelijke uitgangspunten geformuleerd, ze weten wat ze willen.
- + Ze hebben zich geschoold voor de begeleiding van alle leerlingen.
- + Er is voldoende personeel met de noodzakelijke kennis aanwezig.
- + De school is toegankelijk en er zijn afgestemde materialen voor de kinderen die dat nodig hebben.
- + Ze vallen bij de eerste tegenslag niet terug op wat ze voorheen altijd al deden.

David zit op een gewone basisschool

David (12) is slechthorend en ging de eerste schooljaren naar het speciaal onderwijs. Na een operatie kon hij beter horen en is zijn moeder gaan zoeken naar een reguliere basisschool. 'Ik kwam

tot de ontdekking dat David een grote leerachterstand had. Ik hoopte dat hij die op een reguliere basisschool kon inhalen. Ik bedacht dat het misschien een idee zou zijn als David eerst wat proefdagen zou uitproberen. De school waar mijn twee andere kinderen naartoe gaan, weigerde mijn voorstel. Door gesprekken met buurtgenoten kwamen we bij de Poolschool terecht. Die school nam David meteen aan. Na enkele maanden proefdraaien op alleen de woensdagen werd hij al snel een 'gewone' voltijdse leerling. Zijn leerachterstand werkte hij weg met behulp van een remedial teacher. De school heeft een klein hecht team; ik denk dat dit zeker ook bijdraagt aan het succes. De Poolschool maakte Davids slechthorendheid bespreekbaar, gewoon tijdens een les over het menselijk lichaam. Als ouder kon ik Davids vorderingen op de voet volgen. Ik kon binnenlopen wanneer ik maar wilde. Het geld uit de rugzak wordt in overleg met de ouders ingezet. Het afgelopen jaar bijvoorbeeld voor een training sociale vaardigheden. Die training was nodig, omdat David werd gepest. Er is zeswekelijks overleg met alle beroepskrachten die bij David zijn betrokken. Heel belangrijk, want slechthorendheid is niet zichtbaar, dus de handicap kan gauw over het hoofd worden gezien.'

4 Hoe regelt u extra ondersteuning?

Uw kind met een beperking kan extra ondersteuning krijgen als het naar een gewone basisschool of school voor voortgezet onderwijs gaat. Het bekendste voorbeeld is het rugzakje: een geldbedrag waarmee u extra begeleiding en materialen kunt betalen. In dit hoofdstuk ziet u hoe u een rugzakje aanvraagt en welke criteria er gelden. Heeft uw kind persoonlijke verzorging of verpleging nodig of ondersteunende begeleiding, dan kunt u AWBZ-zorg aanvragen. Daarnaast zijn er meer instrumenten die het uw kind makkelijker maken op een gewone school, zoals een dyslexieverklaring en hulpmiddelen als een aangepaste stoel.

1. Rugzakje

Een rugzakje is leerlinggebonden financiering waardoor een kind naar een gewone school kan. Leerlinggebonden financiering wil zeggen: geld dat is toegekend voor die leerling. Het rugzakje kan zowel voor het basisonderwijs als voortgezet onderwijs worden gebruikt. Het rugzakje biedt de school extra geld voor:

- extra personeel
- extra materialen (alleen basisschool)
- ambulante begeleiding vanuit de speciale school
- materialen voor de ambulante begeleiding.

Een deel van het rugzakje gaat dus naar de gewone school voor extra begeleiding of lesmateriaal. Een deel gaat naar het REC (Regionaal Expertise Centrum) voor ambulante begeleiding van de leerling. Alle partijen gezamenlijk (school, ouders, ambulante begeleider) overleggen samen hoe het geld wordt besteed. Dat wordt vastgelegd in een handelingsplan. Het rugzakje wordt in aparte budgetten overgemaakt naar de reguliere en de speciale school.

Indicatie aanvragen bij het REC

Om een rugzakje te krijgen, moeten ouders hun kind aanmelden voor een indicatie bij het Regionaal Expertisecentrum (REC) in de regio waar het kind woont. Een Regionaal Expertisecentrum (REC) is een samenwerkingsverband van scholen voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs in een regio. Het REC heeft een onafhankelijke Commissie voor de Indicatiestelling (CvI) die beslist of uw kind in aanmerking komt voor het rugzakje. Zij doet dit aan de hand van landelijk vastgestelde objectieve criteria. Met een indicatie kunt u zelf kiezen voor een school in de buurt. De indicatie is trouwens ook nodig als ouders kiezen voor het (voortgezet) speciaal onderwijs. Iedere twee jaar moet de indicatie opnieuw worden aangevraagd.

Welk cluster?

Als u een indicatie aanvraagt, moet u opletten dat u dat doet in het juiste cluster. De speciale scholen en dus ook de REC's zijn verdeeld in vier clusters:

Cluster 1: voor kinderen met een visuele beperking

Cluster 2: voor kinderen met een communicatieve of auditieve beperking

Cluster 3: voor kinderen met lichamelijke en/of verstandelijke beperking

Cluster 4: voor kinderen met psychiatrische- of gedragsstoornissen en met ontwikkelingsproblemen.

Wat zijn de criteria?

De Commissie voor de Indicatiestelling kijkt naar drie zaken:

- de aard van de stoornis/beperking
- de onderwijsbeperking die het gevolg is van de stoornis/beperking
- de vraag of de zorgstructuur van het basis- en voortgezet onderwijs toereikend is voor deze onderwijsbeperking.

Zorg voor een compleet dossier

De indicatieprocedure begint wanneer de Commissie een compleet dossier heeft ontvangen. Een dossier is compleet als er een aanmeldingsformulier in zit en alle beschikbare rapporten van bijvoorbeeld de school of een arts. U bent zelf verantwoordelijk voor het aanleveren van alle gegevens. Het REC of MEE kunnen u daarbij helpen. Als alle gegevens compleet zijn, ontvangt u binnen acht weken een indicatiebesluit oftewel een beschikking. Lukt het niet binnen die termijn, dan krijgt u schriftelijk bericht binnen welke termijn er wel een besluit wordt genomen (maximaal nog eens acht weken).

Vier soorten besluiten

1. U krijgt een indicatie, omdat de problemen passen binnen de criteria.
2. U krijgt geen indicatie, omdat de problemen niet passen binnen de criteria.
3. U krijgt een indicatie op grond van beredeneerde afwijking. Dat wil zeggen dat de afzonderlijke stoornissen niet passen binnen de criteria, maar dat de problematiek als geheel ernstig genoeg is voor een indicatie.
4. U krijgt nog geen indicatie, omdat de problematiek onvoldoende helder is. Er zal pas een indicatiebesluit worden genomen na observatie in een speciale school.

Bezwaar maken?

Bent u het niet eens met het besluit, dan kunt u bezwaar maken. Kijk in bijlage 2 voor een model bezwaarschrift.

Van indicatie naar rugzakje

Het geld uit de rugzak wordt een maand na de afgegeven indicatie overgemaakt naar de school en naar het REC. De school legt in het handelingsplan vast wat er wordt betaald van dit geld.

Rugzakje voor meerdere leerlingen?

Als de ouders ermee instemmen, kunnen rugzakjes van meerdere leerlingen samengevoegd worden. Hierdoor wordt het bijvoorbeeld mogelijk om de klas te verkleinen of een extra onderwijsassistent aan te stellen. Hiervan profiteren de leerlingen met een rugzak, maar natuurlijk ook de andere leerlingen in de klas. Dit kan de acceptatie bij ouders van leerlingen zonder beperking vergroten.

Problemen?

In dergelijke situaties kan een onderwijsconsulent adviseren en begeleiden. Een onderwijsconsulent is een onafhankelijke deskundige met veel kennis en ervaring op het gebied van onderwijs aan kinderen met een beperking, zowel binnen het reguliere onderwijs als binnen het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs. Advies en bemiddeling door een onderwijsconsulent is kosteloos.

Tot 1 augustus 2009 kunt u terecht bij de Advies Commissie Toelating en Begeleiding als bemiddeling door een onderwijsconsulent niet leidt tot een oplossing. Namelijk als u:

- bezwaar wilt maken tegen een beslissing van een reguliere school om uw kind met een rugzakje niet toe laten
- het niet eens wordt met de school over het handelingsplan of de wijze waarop de school de voorzieningen uit de rugzak wil inzetten
- de schoolleiding uw kind van school wil verwijderen en u bent het daar niet mee eens.

Vanaf 1 augustus 2009 wordt de Wet Gelijke Behandeling Handicap en Chronische Ziekte uitgebreid naar primair en voortgezet onderwijs. Onderzocht wordt of de bemiddelende functie van de ACTB dan ondergebracht kan worden bij de Commissie Gelijke Behandeling (CGB). Op dit moment (begin 2009) is nog niet bekend hoe.

Tip

Praat in positieve termen over uw kind. Wat kan het wel in plaats van wat kan het niet?

2. Extra zorg en begeleiding

Kan uw kind alleen aan het onderwijs deelnemen als het extra zorg krijgt op school, zoals noodzakelijk medische behandelingen gedurende de dag? Dan is er naast de indicatie voor de Rugzak ook een indicatie voor AWBZ-zorg nodig. In veel gevallen zal niet alleen AWBZ-zorg nodig zijn op school, maar bijvoorbeeld ook thuis.

Er kan gekozen worden tussen zorg in natura of een persoonsgebonden budget (PGB). Voor elke functie kunt u afzonderlijk een keuze maken voor PGB of zorg in natura. Voor zorg in natura kunt u terecht bij een organisatie die zorg levert in uw gemeente. Als u kiest voor een PGB dient u wel zelf te zorgen voor de administratie van het PGB.

AWBZ-zorg op school gaat om drie vormen van zorg (oftewel functies):

1. Persoonlijke verzorging.
2. Verpleging.
3. Begeleiding.

Persoonlijke verzorging

Persoonlijke verzorging is bedoeld voor het ondersteunen bij of overnemen van lichamelijke zorg. Het gaat om het stimuleren, aanleren, opheffen of compenseren van een tekort aan zelfredzaamheid op het gebied van algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL).

Verpleging

Verpleging gaat over het uitvoeren van verpleegkundige handelingen. Het doel is gericht op herstel van de gezondheid of het voorkomen dat een ziekte of aandoening erger wordt. Het kan ook gaan om verlichting van lijden en ongemak en op het observeren, herkennen, analyseren en controleren van gezondheidsproblemen. Voorlichting, advies, instructie en begeleiding horen hierbij.

Begeleiding

Begeleiding is gericht op zelfredzaamheid van mensen met een beperking. Vanaf 2009 zijn de mogelijkheden om hiervoor een indicatie te krijgen beperkt. In de praktijk is nog niet uitgekristalliseerd wanneer dat mogelijk is.

Indicatie aanvragen bij Bureau Jeugdzorg of CIZ

U kunt een indicatie aanvragen bij Bureau Jeugdzorg als het gaat om jeugd tot 18 jaar. Voorwaarde is dat er sprake is van psychiatrische problematiek en dat de jongere verstandelijk minimaal normaal functioneert (een IQ boven 85).

Als het gaat om een kind of jongere met een IQ lager dan 85 en een kind of jongere met een lichamelijke of zintuiglijke beperking, dan moet de indicatie worden aangevraagd bij het CIZ. Het CIZ is er ook voor personen van 18 jaar en ouder.

Indicatie en dan?

Nadat de indicatie is afgegeven, wijst het zorgkantoor de zorg toe. Een zorgkantoor is een organisatie die in een regio verantwoordelijk is voor de uitvoering van de AWBZ. Meestal is het de grootste zorgverzekeraar in de regio. Het zorgkantoor wijst zorg toe op grond van indicatiebesluiten van het Centrum voor Indicatiestelling Zorg en zorgt ervoor dat een zorgverlener de nodige zorg gaat leveren. Het zorgkantoor is mede verantwoordelijk voor de uitvoering van het PGB.

3. Schoolgebouw toegankelijk?

Voor leerlingen met een beperking is het natuurlijk vaak van belang dat een schoolgebouw toegankelijk is. Toegankelijkheid kun je breed opvatten. Denk aan de drempels, het meubilair, de fietsenstalling, verlichting maar ook de opstelling van het meubilair (voor leerlingen met psychiatrische of gedragsstoornissen), visuele ondersteuning en therapieruimte (voor langdurig zieke leerlingen).

4. Hulpmiddelen

Als uw kind met een beperking naar het reguliere onderwijs gaat, zijn er soms extra hulpmiddelen nodig. U kunt daarvoor een aanvraag indienen bij het UWV. Denk aan:

- Aanpassingen aan de auto, zoals een kofferbaklift of oprijgoten voor een rolstoel, zodat u uw kind naar school kunt brengen.
- Aanpassing aan de fiets van uw kind.
- De vergoeding van een doventolk.
- Aanpassing van een stoel of bureau.
- Hulpmiddelen voor schrijven, lezen en horen, zoals een brailleleesregel of een laptop.

Informeer ook bij uw zorgverzekeraar naar vergoeding van hulpmiddelen.

5. Dyslexieverklaring

Kinderen met dyslexie hebben een ernstig probleem met lezen en/of spellen. Daardoor worden zij belemmerd optimaal van het onderwijs te profiteren. Wanneer dyslexie is vastgesteld, hoort bij het rapport van de deskundige ook een dyslexieverklaring. Een dyslexieverklaring mag alleen worden afgegeven door een daartoe bevoegde deskundige (psycholoog of orthopedagoog). Een remedial teacher of logopedist is niet bevoegd om een dyslexieverklaring af te geven.

De dyslexieverklaring geeft recht op verschillende faciliteiten in het onderwijs. Ook kunnen scholen zelf een aantal voorzieningen en hulpmiddelen toestaan. Standaardfaciliteiten zijn:

- Verlenging van examentijd (met hoogstens 30 minuten).
- Vergroting lettertype van de opgaven (hoewel diverse deskundigen het nut hiervan betwijfelen).

Daarnaast kan de school op aanwijzing diverse specifieke hulpmiddelen en faciliteiten toestaan uit het deskundigenrapport. De faciliteiten worden vermeld op een dyslexiepas of dyslexiekaart, die de school afgeeft aan leerlingen met een dyslexieverklaring. Een dyslexiepas is dus iets anders dan een dyslexieverklaring.

Een dyslexieverklaring is onbeperkt geldig. Als de situatie van een kind verandert, kan wel een aanpassing van de adviezen over hulpmiddelen nodig zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de overgang van basis naar voortgezet of gespecialiseerd onderwijs. De deskundige geeft hierover advies en hoeft dan niet het hele onderzoek naar dyslexie over te doen.

Vergoeding

Vanaf 1 januari 2009 zijn diagnostiek en behandeling van ernstige dyslexie opgenomen in het basispakket van de zorgverzekering. De vergoedingsregeling wordt stapsgewijs ingevoerd t/m 2013. In 2013 wordt de zorg dan vergoed voor alle leerlingen in het primair onderwijs, jonger dan 13 jaar, waarbij ernstige dyslexie wordt vermoed.

6, Dyscalculieverklaring

Anders dan bij dyslexie is er onder deskundigen nog geen overeenstemming over het begrip dyscalculie (rekenstoornis), hoe het wordt vastgesteld, wat er in een dyscalculieverklaring moet staan en welke voorzieningen er zijn toegestaan. Dit leidt in de praktijk tot grote verschillen. Sommige scholen geven hun leerlingen dezelfde faciliteiten (verlengde examentijd met maximaal dertig minuten) als bij dyslexie en overleggen met de leerling, ouders en/of behandelaars over voorzieningen. Ook wordt er op diverse scholen met dyscalculie-pasjes gewerkt. Aanpassingen bij dyscalculie zijn voorlopig dus nog een zaak van welwillendheid van de scholen en goed overleg tussen alle partijen.

Overzicht leerlingenbudgetten

Wilt u weten hoeveel geld er in een rugzakje zit? Kijk in bijlage 1 voor een overzicht van alle leerlingenbudgetten.

Meer weten over onderwerpen uit dit hoofdstuk?

Hulp nodig? Bel MEE telefoon 0900-999 88 88 (lokaal tarief) (www.mee.nl)

Waar vindt u een REC?

Een overzicht van de REC's vindt u op www.wecraad.nl.

Informatie over het aanvragen van een indicatie voor een rugzak?

Kijk op www.5010.nl button Rugzak of bel 0800 - 5010.

Brochure "Met een Rugzak naar school - mogelijkheden, rechten en plichten voor ouders & mbo'ers" www.cg-raad.nl/webwinkel.

Ook te downloaden via de website www.5010.nl (button Rugzak/brochures).

Brochure: "Indicatiestelling en criteria voor het speciaal onderwijs of een rugzak": www.cg-raad.nl/webwinkel. Ook te downloaden via de website www.5010.nl (button Rugzak/brochures).

Problemen bij het aanvragen van een indicatie?

U kunt dit melden bij het Meldpunt LGF.

www.meldpuntlgf.nl

info@meldpuntlgf.nl of 030 - 291 66 36.

Problemen bij de indicatiestelling, het krijgen van toegang tot een school of bij de invulling van de begeleiding?

www.onderwijsconsulenten.nl en www.actb.nl

Vanaf 1 augustus 2009: www.cgb.nl

Aanvragen van een indicatie voor zorg of begeleiding (AWBZ)

Adressen van een Centrum Indicatie Zorg
www.ciz.nl.

Adressen van bureaus jeugdzorg:
www.bureaujeugdzorg.nl.

Informatie over een PGB

De brochure "AWBZ-zorg op school?"

U kunt deze downloaden via de website www.5010.nl (button Rugzak/brochures)

Informatie over verandering in de AWBZ als het gaat om de functie begeleiding
www.veranderingindezorg.nl

Per Saldo

Voor ouders die zelf het heft in handen willen nemen. Ze organiseren hun eigen zorg, hulp, begeleiding en voorzieningen. Ze bepalen zelf wie hen of hun kind komt helpen, wanneer die hulp komt en wat er precies gebeurt.

Telefoon 0900-7424857

www.persaldo.nl of www.pgb.nl

PGB - VG

Een website over het persoonsgebonden budget voor kinderen en jongeren met een beperking.
www.pgb-vg.nl

Stichting ePGB

Zelf de PGB administratie doen.

Tel. 020-7728826

www.epgb.nl

ZoekPGBZorg

Zoek zelf een zorgaanbieder of PGB - houder.

Tel. 020-6817443

www.zoekpgbzorg.nl

Sociale Verzekeringsbank

Servicecentrum PGB

www.svb.nl

Informatie over toegankelijkheid van scholen

De brochure "Een school voor iedereen - over toegankelijkheid in het onderwijs"

Te bestellen via www.cg-raad.nl /webwinkel of te downloaden van www.5010.nl button Rugzak/brochures.

Extra hulpmiddelen nodig?

De brochure "Hoe kan UWV mij of mijn kind helpen bij het volgen van onderwijs?". U kunt deze brochure aanvragen of downloaden via www.uwv.nl.

Steunpunt dyslexie

Het Steunpunt Dyslexie is onderdeel van Balans, vereniging voor ouders van kinderen met ontwikkelingsstoornissen bij leren en/of gedrag. Het geeft algemene informatie over leerproblemen.

www.steunpuntdyslexie.nl

Informatie over dyscalculie:
www.balansdigitaal.nl

Informatie over lesmethodes inclusief onderwijs
www.inclusiefonderwijs.nl

5. Hoe overlegt u met de school?

Uw kind is toegelaten op een reguliere school en u heeft een rugzakje of persoonsgebonden budget. Wat nu? De school gaat een handelingsplan maken voor de begeleiding van uw kind. Het is verstandig om als ouders vanaf het begin mee te werken aan het handelingsplan, zonder uiteraard het werk van de school over te nemen. Dat is stap 1. In dit hoofdstuk ziet u een uitwerking van een handelingsplan. Dit plan is vervolgens het uitgangspunt bij al het overleg dat u voert met de school over de voortgang van uw kind, stap 2. De observatieschema's en begeleidingsschema's verderop in dit hoofdstuk kunnen u helpen om de ontwikkeling van uw kind op alle gebieden te volgen (stap 3).

Stap 1: het handelingsplan opstellen

Een handelingsplan is een plan voor de begeleiding van uw kind. Het is een overeenkomst tussen ouders en school. Hierin staat hoe het onderwijs van uw kind eruit gaat zien. Welke afspraken zijn er gemaakt en wie gaat wat doen? Een handelingsplan is verplicht als uw kind een rugzakje heeft ontvangen. Het dient uiterlijk een maand na inschrijving van uw kind te worden opgesteld. Ieder jaar wordt een nieuw handelingsplan opgesteld. Ieder jaar moet ook een bijeenkomst met alle betrokkenen worden georganiseerd om het plan te bespreken. In dit overleg worden de vorderingen van uw kind doorgesproken en wordt bekeken of er wijzigingen noodzakelijk zijn in het handelingsplan.

Samen bereikt u meer

Natuurlijk vindt het grootste deel van het onderwijs en begeleiding plaats in de school door de leraar en andere specialisten. Uw bijdrage is echter zeer belangrijk voor de ontwikkeling van uw kind. De resultaten zijn beter als u samen met de school de begeleiding van uw kind oppakt. Dat doet u door regelmatig met de leraar en andere begeleiders te praten over de voortgang van uw kind. Het handelingsplan is daarbij steeds het uitgangspunt. Verder heeft ieder school leerlingvolgsystemen die per vak bijhouden hoe de voortgang van uw kind is.

Begeleiders op school

Bij de begeleiding van uw kind zijn - naast de leerkracht - veel personen betrokken:

- De intern begeleider (IB) heeft tot taak om binnen de school leerlingen met een beperking of een ander probleem te begeleiden. De intern begeleider ondersteunt hierbij zowel de schoolleiding en leerkrachten als de ouders. De invulling en de omvang van de taak kan per school verschillen, afhankelijk van het beleid van de school.
- Een ambulante begeleider is een medewerker van het REC (Regionaal Expertise Centrum) die de leerkracht, de leerling en het schoolteam begeleidt waar het gaat om een leerling met een rugzak op het regulier onderwijs. Denk aan:
 - Informatie over de aard van de beperking of ziekte en de consequenties hiervan voor het onderwijs.
 - Voorlichting over de keuze van leer- en hulpmiddelen.
 - Adviseren bij het handelingsplan.
 - Maken van observaties en bespreken hiervan.
 - Het helpen bij het ontwikkelen van speciale programma's.
 - Het coördineren van specifieke zorg rond de leerling.
- Een remedial teacher is een leerkracht die op school speciale begeleiding geeft (pedagogisch en/of didactisch en/of motorisch) aan leerlingen die extra zorg nodig hebben.
- Een logopedist behandelt kinderen en jongeren die problemen hebben met de communicatie.

- Een fysiotherapeut kan uw kind helpen bij motorische problemen.

Wie kan u helpen bij het opstellen van het handelingsplan?

Het REC

Bij het maken van het handelingsplan kan het REC hulp bieden. Een REC krijgt geld om handelingsgerichte diagnostiek uit te voeren. Daarbij brengt het REC in kaart welke mogelijkheden en beperkingen een leerling heeft en wat die betekenen voor het onderwijsaanbod. Dit heet ook wel het begeleidingsplan. Dit kan als basis dienen voor het handelingsplan op school. Het REC kan helpen om prioriteiten te stellen en keuzes te maken. Ambulante begeleiders van het REC weten vaak heel goed de weg bij het aanvragen van speciale voorzieningen zoals een aangepaste computer en hulpmiddelen.

MEE of vertrouwenspersoon

U kunt ook iemand die u vertrouwt om advies vragen of meenemen naar het overleg. Iemand uit uw eigen omgeving of een beroepskracht. In heel Nederland vindt u vestigingen van MEE waar deskundigen werken die u kunnen helpen bij het aanvragen van indicaties, het maken van een schoolkeuze, het opstellen van een handelingsplan, het evalueren van de uitvoering daarvan en indien nodig het indienen van bezwaren. De ondersteuning van MEE is voor u kosteloos en u hebt geen indicatie nodig.

U kunt verder terecht bij een belangenorganisatie voor mensen met een beperking zoals uw kind heeft. Een overzicht vindt u aan het eind van hoofdstuk 1.

Tips voor ouders

- Zorg dat u bij de bespreking van het handelingsplan aanwezig bent. Het gebeurt nog te vaak dat het handelingsplan wordt opgesteld door de “deskundigen” en dat u daarna het opgestelde handelingsplan krijgt voorgelegd ter goedkeuring.
- Onderteken het handelingsplan pas als u het ermee eens bent.
- Wees alert dat u niet het werk van de school gaat overnemen.

Uitwerking van het handelingsplan

Het handelingsplan bestaat uit zes onderdelen:

1. Beginsituatie
2. Doelen
3. Inhouden
4. Methodieken
5. Organisatie
6. Evaluatie

1. Beginsituatie: hoe is de stand van zaken bij de start van het handelingsplan?

Hier beschrijft de school het niveau van uw kind bij de start van het handelingsplan. Dit niveau wordt vastgesteld door middel van toetsen, testen en observaties.

2. Doelen: wat willen we bereiken?

Hier beschrijft de school de onderwijsdoelen voor uw kind die de school wil bereiken.

3. Inhouden: waaraan moet worden gewerkt?

Hier beschrijft de school de inhoud van het onderwijs dat op school aan uw kind wordt aangeboden gedurende de periode waarvoor het plan is opgesteld.

4. Methodieken: hoe wordt de leerstof concreet aangeboden?

Hier beschrijft de school hoe ze de leerstof aanbiedt. Dus welke methoden en methodieken ze gebruiken voor uw kind. Dit zullen vaak dezelfde methoden zijn als voor de andere kinderen, maar dat kunnen ook speciale methoden zijn.

5. Organisatie: hoe wordt het uitgevoerd?

Hier beschrijft de school de maatregelen die ze neemt voor de begeleiding van uw kind, zoals:

- de inzet van extra individuele begeleiding, bijvoorbeeld remedial teaching, ambulante

- begeleiding en ondersteuning van een klassenassistent.
- de omvang van deze inzet, bijvoorbeeld hoeveel uur per week.
- de inzet van speciale materialen.
- de inrichting van de klas.

6. Evaluatie: hoe wordt de voortgang gemeten?

Hier beschrijft de school de manier waarop ze de vorderingen van uw kind volgt en registreert, zoals:

- de manier waarop u en de school overleg hebben en hoe vaak dit gebeurt
- wie het initiatief neemt voor dit overleg
- op welke wijze u op de hoogte wordt gehouden van de vorderingen
- hoe het plan wordt aangepast.

Bij het opstellen van het handelingsplan kennen we rechten en plichten voor u en de school. Deze geven we hieronder kort weer:

Rechten voor ouders

- Uw kind heeft recht op een handelingsplan (als er een rugzakje is).
- U heeft instemmingsrecht bij de opstelling van het handelingsplan, dat wil zeggen dat u het met het plan eens moet zijn.
- U heeft recht op informatie over de voortgang en de vorderingen.
- U heeft recht op voortgangsoverleg over het handelingsplan (tenminste één keer per jaar).
- U heeft recht op privacybescherming, dat wil zeggen dat het plan niet zonder uw toestemming aan anderen mag worden gegeven.
- U kunt bezwaar maken tegen het besluit tot besteding van het rugzakje zoals dat in het handelingsplan is opgenomen, zie: "Wat te doen bij conflicten" in hoofdstuk 6.
- Het handelingsplan moet tenminste één maal per jaar worden geëvalueerd.

Plichten voor ouders

- U heeft de plicht om mee te werken aan het verzamelen van informatie om de beginsituatie te kunnen schetsen.
- U heeft de plicht om relevante informatie verstrekken, bijvoorbeeld gezondheidsinformatie.
- U moet uw afspraken nakomen.

Voorbeeld handelingsplan

Naam:
Groep:
Periode:

Beginsituatie	Doelen	Inhouden	Methodieken	Organisatie	Evaluatie

Stap 2: bespreking met school

Met het handelingsplan houden u en de school de ontwikkeling van uw kind bij. De voortgang van de ontwikkeling van uw kind bespreekt u met de school. Er zijn hier verschillende manieren voor. U kunt afspreken dat u af en toe overlegt met de leerkracht na afloop van de schooldag. Dat hoeft niet per se formeel, dat kan ook bij wijze van spreken bij de deur van het klaslokaal. Verder kan er een schriftje meegaan van huis naar school en omgekeerd. Dit is vooral handig als kinderen moeite hebben met praten of vertellen. Een andere mogelijkheid is napraten aan het einde van de schoolweek en vooruitblikken op de komende week. Het is wel verstandig om met enige regelmaat (bijvoorbeeld iedere twee maanden) meer formeel te overleggen over de voortgang.

Observatieschema's

U kunt zelf de ontwikkeling van uw kind volgen. We geven u twee observatieschema's om de voortgang van de ontwikkeling van uw kind bij te houden:

1. Het maandschema.
2. Het jaarschema.

Let op: in bijlage 5 en 6 vindt u exemplaren van de schema's om te kopiëren.

1. Het maandschema

Met dit schema kunt u elke maand de voortgang van de ontwikkeling van uw kind op de ontwikkelingsgebieden vaststellen. U geeft per gebied en maand aan wat de voortgang is. U kunt kiezen uit de volgende beoordelingen:

G: Goed

V: Voldoende

O: Onvoldoende

Elke maand vult u dus opnieuw het maandschema in. U kunt uiteraard ook zelf observatievragen toevoegen. Voor het vaststellen van de totaal beoordeling per ontwikkelingsgebied gebruikt u de volgende regels:

- Bij 3 goed of meer is de totaal beoordeling **goed**.
- Bij 3 voldoende of meer is de totaal beoordeling **voldoende**.
- Bij 3 onvoldoende of meer is de totaal beoordeling **onvoldoende**.
- Bij 2 goed, 2 voldoende en 1 onvoldoende is de totaal beoordeling **voldoende**.
- Bij 1 goed, 2 voldoende en 2 onvoldoende is de totaal beoordeling **voldoende**.

De vier ontwikkelingsgebieden in het observatieschema

Er zijn vier ontwikkelingsgebieden:

1. Het motorisch gebied.
2. Het sociaal-emotioneel gebied.
3. Het cognitief gebied.
4. Het communicatieve gebied.

1. Het motorisch gebied

Hierbij gaat het om motorische vaardigheden. Het leren en oefenen van de motoriek. We kunnen hierbij denken aan het leren schrijven, handwerken (fijne motoriek) en gericht bewegen bij bijvoorbeeld gymnastiek (grote motoriek).

2. Het sociaal- emotioneel gebied

Hierbij gaat het om sociale en emotionele vaardigheden. Het leren en oefenen van het omgaan met anderen. Denk aan het leren spelen met elkaar of samen een opdracht uitvoeren. Belangrijk hierbij is ook het leren omgaan met gevoelens bij jezelf en de ander.

3. Het cognitief gebied

Hierbij gaat het om cognitieve vaardigheden. Het leren van taal en rekenen. We kunnen hierbij denken aan het leren lezen, schrijven, het uitrekenen van sommen etc.

4. Het communicatieve gebied

Communicatie is zo essentieel dat we er alles aan moeten doen kinderen optimaal te laten communiceren. We hebben het nodig om goed met elkaar om te kunnen gaan en onze eigen identiteit te ontwikkelen. Besteed extra aandacht aan kinderen die de Nederlandse taal nog niet machtig zijn. Laat ze in groepjes werken zodat ze kunnen imiteren en sneller de taal leren. Voor communicatie zijn naast de spraakspieren ook middenoorspiertjes nodig. Deze middenoorspiertjes richten je gehoor op de menselijke stem. Verder: de gelaatsspieren die de mimiek geven die laten zien dat je luistert of wat te zeggen hebt. Bij leerlingen met autisme en andere spraakstoornissen is dit vaak beschadigd. Ze zien er daardoor dommer uit dan ze zijn.

Observatieschema

Naam:

School:

Groep:
 Maand:

Ontwikkelingsgebieden/ beoordelingen	onvoldoende	voldoende	goed
<p>1. Motorisch gebied. Is uw kind deze maand vooruitgegaan met schrijven? Is uw kind deze maand vooruitgegaan met gymnastiek? Is uw kind deze maand vooruitgegaan met tekenen? Is uw kind deze maand vooruitgegaan met de creatieve vakken (handenarbeid en/of handwerken)? Hoe zelfstandig is uw kind in zijn dagelijkse handelingen (toiletgebruik, eten, aan-uitkleden etc.)? <i>Zelf verder aanvullen:</i> </p> <p>Totaal beoordeling</p>			
<p>2. Sociaal emotioneel gebied. Hoe speelt uw kind met andere kinderen samen? Hoe werkt uw kind samen met andere kinderen? Hoe houdt uw kind rekening met de gevoelens van andere kinderen? Hoe gaat uw kind om met zijn eigen gevoelens? Is uw kind deze maand vooruitgegaan in zelfstandigheid? <i>Zelf verder aanvullen:</i> </p> <p>Totaal beoordeling</p>			
<p>3. Cognitief gebied. Hoe geïnteresseerd is uw kind in schoolwerk? Hoe luistert uw kind naar instructie? Hoe geconcentreerd is uw kind aan het werk? Is uw kind deze maand vooruitgegaan met rekenen? Is uw kind deze maand vooruitgegaan met lezen? <i>Zelf verder aanvullen:</i> </p> <p>Totaal beoordeling</p>			
<p>Communicatief gebied Verloopt de communicatie van uw kind probleemloos? Hoort hij/zij voldoende? Beschikt hij/zij over voldoende mondmotoriek? Heeft uw kind voldoende kennis van het Nederlands? Heeft uw kind voldoende hulpmiddelen/ondersteuning om te communiceren? Nodigt de omgeving van de klas voldoende uit voor communicatie? <i>Zelf verder aanvullen:</i> </p>			

--	--	--	--

Het jaarschema

Met dit schema kunt u de voortgang van de ontwikkeling van uw kind gedurende een jaar op de ontwikkelingsgebieden bijhouden. U geeft per gebied en maand aan wat de voortgang is. U kunt kiezen uit de volgende beoordelingen:

G: Goed

V: Voldoende

O: Onvoldoende

Naam:

School:

Groep:

Periode: 01-01-2009 tot en met 31-12-2009

Gebieden/ data	jan.	feb.	mrt.	apr.	mei	jun.	jul.	aug.	sep.	okt.	nov.	dec.
Motorisch gebied												
Sociaal- emotioneel gebied												
Cognitief gebied												
Communicatief gebied												

U schrijft elke maand de beoordeling per ontwikkelingsgebied in dit schema.

Stap 3. Wat u zelf kunt doen

Begeleidingsschema

Uit dit begeleidingsschema kunt u suggesties halen voor de begeleiding van uw kind. U kunt uiteraard ook zelf suggesties toevoegen.

Ontwikkelingsgebieden	Begeleidingssuggesties
1. Het motorisch gebied	1. Zorg voor een goede zithouding van uw kind. 2. Zorg voor een goede schrijfhouding van uw kind. 3. Zorg voor een goede pengreep voor uw kind. 4. Zorg voor periodes van rust na inspanning. 5. Zorg voor periodes van motorische inspanning na geconcentreerd werk. 6. Moedig uw kind aan om aan zijn of haar lichamelijke conditie te werken. <i>Zelf verder aanvullen:</i> 7.
2. Het sociaal- emotioneel gebied	1. Irriteer u niet aan het gedrag van uw kind, ga ervan uit dat het onbewust is. 2. Gebruik veelvuldig de regel: "Eerst even denken, dan doen". 3. Zeg niet alleen wat niet mag, maar vooral hoe het wel moet. 4. Geef veel complimenten.

	<p>5. Neem een neutrale houding aan: emoties worden moeilijk begrepen.</p> <p>6. Ga geen strijd aan met uw kind.</p> <p>7. Help bij het oplossen van conflicten.</p> <p>8. Help uw kind een regelmatig leven te leiden. Probeer waar nodig bij te sturen.</p> <p>9. Leer uw kind zich in anderen te verplaatsen.</p> <p>10. Keur uw kind niet af, maar waar nodig zijn gedrag.</p> <p><i>Zelf verder aanvullen:</i></p> <p>11.</p>
3. Het cognitief gebied	<p>1. Geef niet twee of meer opdrachten tegelijkertijd.</p> <p>2. Geef korte overzichtelijke opdrachten.</p> <p>3. Gebruik simpele woorden, vermijd figuurlijk taalgebruik.</p> <p>4. Zorg dat u de situaties goed laat begrijpen door kind.</p> <p>5. Koppel een opdracht aan tijd (bijvoorbeeld met een zandloperkje).</p> <p>6. Zorg voor voorspelbaarheid en regelmaat.</p> <p>7. Laat zien wat u wilt van uw kind.</p> <p><i>Zelf verder aanvullen:</i></p> <p>8.</p>
4. Het communicatieve gebied	<p>1. Praat veel tegen uw kind.</p> <p>2. Nodig het uit tot antwoorden.</p> <p>3. Zing liedjes en laat hem/haar zelf een woord invullen.</p> <p>4. Ook al spreekt uw kind niet, ga ervan uit dat hij/zij alles begrijpt. Kinderen die ernstig motorisch gehandicapt zijn, zijn vaak normaal intelligent en leren lezen van de TV of de letters in de klas.</p> <p>5. Heeft uw kind last van echolalie of onwillekeurig taalgebruik, negeer dit en vraag het kind zijn gedachten op te schrijven. Dan kan het laten zien dat het veel slimmer is.</p> <p>6. Geen mimiek wil niet zeggen dat uw kind niet wil communiceren maar dat het de gelaatsspieren niet kan controleren.</p> <p>7. Vraag eventueel hulpmiddelen aan.</p> <p>8. <i>Zelf aanvullen</i></p>

Algemene suggesties

Voor ouders

- Houd contact met de school. Loop vaak even binnen, zo hoort u het meest.
- Zorg ervoor dat er een handelingsplan wordt gemaakt, samen met u.
- Let erop dat het handelingsplan regelmatig wordt besproken.
- Overweeg in de medezeggenschapsraad zitting te nemen, zodat u betrokken bent bij de school.

- Zorg voor een overdracht per schooljaar. Arceer met geel wat belangrijk is, zodat de nieuwe leerkracht(en) niet zoveel hoeft te lezen.
- In sommige regio's kunnen ouders kiezen tussen verschillende diensten voor ambulante begeleiding. De werkwijze kan per dienst verschillend zijn. Dat kan heel belangrijk zijn voor het succes op de reguliere school.
- Met het geld dat een school krijgt uit het rugzakje kan ook een zelfstandig werkende remedial teacher (RT) worden ingehuurd. Het voordeel is dat deze beschikbaar is op afgesproken tijden. Deze hoeft niet in te springen elders in de school.

Voor scholen

- Ga kijken op een school waar het goed loopt.
- Maak alles bespreekbaar, ook twijfels. Zowel bij ouders als het team van de school.
- Breng de hulpvraag goed in kaart.
- Bereid het team goed voor. Betrek hier deskundigen bij.
- Zorg dat de school achter de keuze staat.
- Vergaar kennis over het kind, zijn of haar beperking en de prognose.
- Werk aan deskundigheid van medewerkers
- Zorg voor frequent en goed contact met ouders.
- Licht ouders goed voor. Dit geldt ook voor de ouders van kinderen zonder een beperking.
- Maak uw school toegankelijk voor o.a. leerlingen in een rolstoel, met een visuele beperking of een auditieve beperking.
- Zorg voor aangepast meubilair.
- Zorg voor afgestemde materialen (bijvoorbeeld een ringleiding voor slechthorende leerlingen).
- Zorg voor extra ruimten (voor verschoning of extra ondersteuning).
- Wees niet bang: ga het avontuur aan.

Meer weten over onderwerpen uit dit hoofdstuk?

Hulp nodig? Bel MEE telefoon 0900-999 88 88 (lokaal tarief) (www.mee.nl)

Lees de brochure "Een handelingsplan op school - Handvat bij de Rugzak voor ouders & mbo'ers". Deze kunt u bestellen bij de CG-Raad, www.cg-raad.nl.

Kijk op www.5010.nl button Rugzak of bel 0800 - 5010.

Nienke is mentor

Nienke is mentor op het IJburg College in Amsterdam. Zij adviseert andere scholen om leerlingen met een beperking zoveel mogelijk toe te laten: 'De school moet immers een afspiegeling van de maatschappij zijn.' Over de werkwijze op het IJburg College vertelt zij: 'Om goede zorg aan alle leerlingen te garanderen, laat onze school een beperkt aantal zorgleerlingen per schooljaar toe. Iedere aanmelding wordt apart bekeken. Verder is het belangrijk dat wordt gewerkt in kleine, overzichtelijke groepen. Dat werkt goed bij de begeleiding van leerlingen met een beperking wat ook positief uitwerkt is scholing van leerkrachten. Zo groeit hun kennis van beperkingen en leren zij omgaan met leerlingen met beperkingen.'

6 Wat doet u bij conflicten?

Het kan gebeuren dat u het niet eens bent met de school of met de indicatiecommissie. Wat kunt u in zo'n geval doen? In dit hoofdstuk ziet u hoe u in vier stappen een conflict kunt oplossen. Dit is geen formele procedure, maar een manier om problemen helder te krijgen en op te lossen. Deze procedure bestaat uit de volgende fasen of onderdelen:

Stap 1: Analyseer.

Stap 2: Communiceer.

Stap 3: Organiseer.

Stap 4: Procedeer.

Wat voor conflict?

1. U wilt een indicatie voor uw kind, maar de commissie wil deze niet afgeven.
2. U wilt geen indicatie voor uw kind, maar de school wil dat wel.
3. U bent niet tevreden over de afgegeven indicatie.
4. De school wil uw kind niet toelaten.
5. De school wil uw kind verwijderen.
5. U wordt niet betrokken bij het handelingsplan bespreking van uw kind.
6. U bent het niet eens met het opgesteld handelingsplan voor uw kind.
7. U bent niet tevreden over de inzet van middelen uit de rugzak van uw kind.
8. U bent niet tevreden over de begeleiding van uw kind.

Met wie heeft u een conflict?

1. De Commissie voor Indicatiestelling over de indicatiestelling voor extra onderwijsondersteuning.
2. Het Centrum Indicatie Zorg over de indicatiestelling voor extra zorg ondersteuning.
3. Bureau Jeugdzorg over de indicatiestelling voor extra zorg ondersteuning.
4. De school (de basisschool, school voor voortgezet onderwijs en/of de school voor speciaal onderwijs) over de plaatsing van uw kind of de invulling van de begeleiding van uw kind.

Stap 1. Analyseer

Analyseer eerst de conflictsituatie waarin u terecht bent gekomen. Hoe is het zover gekomen? Beschrijf duidelijk de situatie. Geef antwoord op de volgende vragen:

- Wat is er aan de hand?
- Wie zijn er bij betrokken?
- Wat vindt u hiervan?
- Wat vinden andere betrokkenen ervan?
- Wat is er al aan gedaan?
- Schrijf de gebeurtenissen op.

Stap 2. Communiceer

Praat met de betrokkene

Bij een conflict is het verstandig om nogmaals in gesprek te gaan. Begin met de meest betrokkene. Betrek daar zo nodig een deskundige bij. Als dit niets oplevert, ga dan naar een stap hoger. Als het bijvoorbeeld om de school gaat, begin het gesprek dan met de leerkracht van uw kind. Het is goed om bij dit gesprek de ambulant begeleider te betrekken. Bedenk steeds: goede communicatie tussen u en de school is cruciaal. Door regelmatig te overleggen, kunt u misverstanden in een vroeg stadium uit de wereld helpen en kunt u uw band met de school verstevigen. Bovendien kunt u dan samen met de school zoeken naar oplossingen als er een probleem ontstaat. Als het gesprek met de leerkracht niets oplevert, kan een gesprek met de directeur of iemand namens het bestuur van de school helpen.

Tips voor het gesprek met de betrokkene

1. Spreek de juiste persoon aan, het personeelslid dat het meest direct betrokken is. Als het om de school gaat, is dit bijvoorbeeld in de meeste gevallen de leerkracht.

2. Wacht niet te lang met het signaleren van het probleem. Hoe eerder u aan de bel trekt, des te beter dat is.
3. Maak snel een afspraak.
4. Geef duidelijk aan wat het probleem is. Beperk u tot hoofdzaken, vermijd details.
5. Voorkom ruzie over wie gelijk heeft. De leerkracht met wie u praat is een deskundige op onderwijsgebied. U bent een deskundige op het gebied van het opvoeden van uw kind.
6. Bedenk mogelijke oplossingen. Het probleem benoemen is één, een oplossing aandragen is twee. Voorstellen voor oplossingen kunnen het gesprek in de goede richting duwen.
7. Maak, als u er samen niet uitkomt, gebruik van een onafhankelijk persoon.
8. Houd bij wat is afgesproken. Een kort verslag van elk gesprek dat door beide partijen 'voor gezien' getekend wordt, is wel zo handig.

TIPS

Professionals

U kunt naar MEE gaan als onafhankelijk cliëntondersteuner. Zij ondersteunen u kosteloos. Ook kunt u aankloppen bij belangenorganisaties van mensen met een beperking. Voor juridische problemen kunt u advies en hulp vragen bij het Juridisch Steunpunt van de CG-Raad.

U kunt een onderwijsconsulent inschakelen. Deze geeft kosteloos advies en begeleiding.

Ervaringsdeskundigen

Het inschakelen van andere ouders helpt om u persoonlijk gesteund te voelen. Zij kunnen u bovendien met hun ervaringen een stapje verder helpen.

Stap 3. Organiseer

Komt u er tijdens de gesprekken niet uit, betrek er dan anderen bij. Denk aan onafhankelijke professionals maar ook aan ervaringsdeskundigen (zie kader).

Bezwaarschrift opstellen

Als de school of indicatiecommissie een uitspraak doet of besluit neemt, kunt u daartegen bezwaar aantekenen. Voorwaarde is wel dat die uitspraak of dat besluit op papier staat. Vraag hierom als u geen brief heeft ontvangen. Vervolgens kunt u bezwaar aantekenen. In bijlage 2 vindt u een model voor het opstellen van een bezwaarschrift. De procedure van bezwaar maken verschilt per organisatie.

Conflict met de Commissie voor Indicatiestelling

Als u het niet eens bent met het besluit van de Commissie van Indicatie, dan kunt u binnen zes weken een bezwaarschrift indienen bij deze commissie. In bijlage 2 vindt u een model voor het opstellen van een bezwaarschrift.

Een bezwaarschrift is een gewone brief, waarin in elk geval staat:

- uw naam en adres
- de naam en geboortedatum van uw kind
- de datum waarop u het bezwaarschrift verstuurt
- het besluit waar u het niet mee eens bent
- de redenen waarom u bezwaar maakt
- uw handtekening

Het bezwaar wordt behandeld door de Bezwaar Advies Commissie (BAC). Voor elk cluster (1, 2, 3 en 4) en is een aparte commissie of kamer. In deze commissies of kamers zitten deskundigen die geen relatie hebben met de Cvl's. Dit is belangrijk voor een objectieve beoordeling van het bezwaar.

Conflict met het Centrum Indicatie Zorg

Als u het niet eens bent met het besluit van het Centrum Indicatie Zorg, dan kunt u eerst telefonisch contact opnemen met het desbetreffende CIZ-kantoor. U kunt uw bezwaar ook direct schriftelijk bij het CIZ indienen. Dat doet u bij de districtsdirecteur van het desbetreffende CIZ-kantoor.

Conflict met Bureau Jeugdzorg

Als u het niet eens bent met Bureau Jeugdzorg, dan kunt u eerst telefonisch contact opnemen met het desbetreffende bureau. U kunt uw bezwaar ook direct schriftelijk bij Bureau Jeugdzorg indienen. Dat doet u bij de districtsdirecteur van het desbetreffende bureau.

Conflict met de school

Als u het niet eens bent met een besluit of het handelen van de school, dan kunt u een bezwaarschrift indienen bij drie verschillende commissies of instellingen:

- A. Klachtencommissies van de schoolbesturen.
- B. Onderwijsinspectie.
- C. Advies Commissie voor Toelating en Begeleiding (ACTB).

A. Klachtencommissies van de schoolbesturen

De gezamenlijke onderwijsorganisaties hebben een model klachtenregeling vastgesteld waar de meeste scholen gebruik van maken. In deze regeling kunt u lezen welke afspraken er op uw school zijn gemaakt over de behandeling van klachten. Vraag op uw school naar deze klachtenregeling. Vaak staat de regeling afgedrukt in de schoolgids of kunt u in de schoolgids lezen waar u op school de klachtenregeling kunt inzien. Ook kan het zijn dat de school de klachtenregeling op haar website heeft opgenomen.

Volgens de klachtenregeling op uw school zult u meestal met uw klacht eerst terechtkomen bij de contactpersoon van de school of de vertrouwenspersoon van het bestuur. Uitgangspunt is dat u uw klacht eerst probeert te bespreken met degene tegen wie deze gericht is of met de schoolleiding. U zet uw klacht pas door als deze gesprekken niet tot een bevredigend resultaat hebben geleid. In overleg met de vertrouwenspersoon kunt u besluiten met uw klacht hogerop te gaan. U kunt dit ook zonder de vertrouwenspersoon beslissen.

B. Onderwijsinspectie

Sinds 1998 behandelt de Onderwijsinspectie geen klachten meer van ouders. Ouders worden nu doorverwezen naar de klachtencommissies. Toch is het verstandig de inspectie te melden dat u een klacht heeft over uw school. Hoe meer ouders melding maken over hetzelfde probleem, hoe groter de kans dat de inspectie bij het eerstvolgende bezoek aan de school hiernaar zal kijken. U wordt dus niet als individuele ouder geholpen. U zult ook waarschijnlijk niet te horen krijgen wat er met uw melding wordt gedaan.

Bij meldingen van zeer ernstige aard wordt bij hoge uitzondering een gesprek geregeld tussen de (vertrouwens)inspecteur en de ouders. Dit gesprek zal op neutraal terrein plaatsvinden. De (vertrouwens)inspecteur bepaalt wat er na dit gesprek met uw klacht/melding wordt gedaan. U kunt daar geen enkele invloed op uitoefenen. Het kan zijn dat de inspecteur een vervroegd bezoek brengt aan de school of de school belt voor nadere informatie. Het kan ook zijn dat het bij uw melding/gesprek blijft. Als de inspecteur besluit uw school te bezoeken, dan zal hij u niet over de inhoud van de gesprekken met de school op de hoogte brengen. U zult waarschijnlijk nadien een korte brief ontvangen met de mededeling dat het bezoek heeft plaats gevonden. In deze brief wordt u doorverwezen naar de klachtencommissie waar uw school bij aangesloten is en - in ernstige gevallen - naar de rechter.

Commissie voor Toelating en Begeleiding (ACTB)

Tot 1 augustus 2009 kunt u zich wenden tot de ACTB. U kunt zich alleen tot deze commissie richten als uw kind een indicatie heeft voor plaatsing op een school voor speciaal onderwijs of als uw kind een rugzak heeft. Deze commissie kan advies geven als er onenigheid is tussen u en de school over toelating van uw kind of over het op te stellen handelingsplan. De commissie kan bijvoorbeeld de afwijzing van een school onderzoeken of bemiddelen bij conflicten rond het handelingsplan. Zowel u als de school kunnen bij deze commissie terecht. Beide krijgen allereerst een onderwijsconsulent

toegewezen die een oplossing zoekt in overleg met beide partijen. Als het advies van de commissie niet voldoende is om het conflict op te lossen, kunt u naar de rechter stappen om een beroep aan te tekenen. De rechter zal het advies van de ACTB betrekken bij zijn oordeel.

Let op:

Vanaf 1 augustus 2009 wordt de Wet Gelijke Behandeling op grond van handicap en chronische ziekte uitgebreid met primair en voortgezet onderwijs. Onderzocht wordt of de bemiddelende functie van de ACTB dan ondergebracht kan worden bij de Commissie Gelijke Behandeling (CGB). Op dit moment (begin 2009) is nog niet bekend hoe.

Uitspraken van de commissies

- gegrond verklaard: u heeft gelijk
- ongegrond verklaard: u krijgt geen gelijk
- gedeeltelijk gegrond verklaard: u krijgt gedeeltelijk gelijk
- niet ontvankelijk verklaard; het bezwaarschrift wordt vanwege een procedurefout niet in behandeling genomen of vanwege het feit dat de klacht niet thuis hoort bij de betreffende commissie. Een procedurefout is bijvoorbeeld dat u het bezwaarschrift niet binnen zes weken heeft ingediend.

De uitspraken van alle commissie zijn niet bindend. Dit wil zeggen dat de partijen zich er niet aan hoeven te houden. Ze zijn wel zwaar wegend als u vervolgens naar de rechter stapt.

Stap 4. Procedeer

Bent u het niet eens met de uitspraken van de commissies, dan kunt u een beroep indienen bij de rechter. Hiervoor kunt u het model bezwaarschrift gebruiken (bijlage 2). Afhankelijk van de partij die u voor de rechter daagt, procedeert u voor de kantonrechter (als u een stichting aanklaagt) of de bestuursrechter (als u een overheidsbestuur aanklaagt).

Nieuw vanaf schooljaar 2009/2010

Vanaf het schooljaar 2009/2010 geldt de Wet gelijke behandeling op grond van handicap en chronische ziekte ook voor scholen voor basisonderwijs en scholen voor voortgezet onderwijs. Dit houdt in dat een school ieder kind onderwijs moet bieden. Zo nodig met aanpassingen, in of aan het onderwijsgebouw, het meubilair of het lesmateriaal. Dit geldt ook voor kinderen die bijvoorbeeld door taalmoeilijkheden meer tijd nodig hebben bij toetsen. Een school mag een kind niet langer weigeren alleen omdat het een beperking of chronische ziekte heeft. Zo'n weigering is in strijd met de wet.

Deze wet verbetert dus de individuele rechtspositie van kinderen met een beperking of chronische ziekte en hun ouders. Het zal voor leerlingen en hun ouders makkelijker zijn om individuele aanpassingen te vragen. Bijvoorbeeld aanpassingen in het gebouw, lesmateriaal of extra tijd voor het afleggen van toetsen. Volgens de wet moeten aanpassingen doeltreffend en redelijk zijn en door de school te dragen. Scholen kunnen niet gedwongen worden tot te dure of te ingrijpende aanpassingen. Deze wet betekent geen verplichting om kinderen aan te nemen.

Naar Commissie Gelijke Behandeling

U kunt vanaf het schooljaar 2009/2010 ook naar de Commissie Gelijke Behandeling stappen als een school een leerling vanwege een beperking of chronische ziekte weigert. Deze CGB kan dan beoordelen of de school uw kind inderdaad ongelijk behandelt of weigert vanwege een beperking of chronische ziekte.

Meer weten over onderwerpen uit dit hoofdstuk?

Hulp nodig? Bel MEE telefoon 0900-999 88 88 (lokaal tarief) (www.mee.nl)

De brochure 'Een goed gesprek voorkomt erger, een handreiking voor ouders bij een klacht over school'. Uitgave van vier landelijke ouderorganisaties LOBO, NKO, Ouders & Co, VOO.
Bestellen: LOBO, tel. (070) 385 08 66 of VOO, tel. (036) 533 15 00

De WEC - Raad biedt een groot aantal producten en diensten aan voor kinderen met uiteenlopende beperkingen.

tel: 030-2769911

www.wecraad.nl

U kunt daar ook de folder "Bezwaar en beroep tegen de beslissing van de Commissie voor Indicatiestelling" opvragen.

Meld- en adviespunt indicatiestelling LGF

Voor ouders die problemen hebben tijdens het aanvragen van een rugzakje.

Telefoon 030-2916636

www.meldpuntlgf.nl

Centrum Indicatie Zorg

Kijk op www.ciz.nl voor telefoonnummers, adressen, een folder en een regeling.

De brochure "Ziet de school het niet meer zitten"

Downloaden van de website www.5010.nl button rugzak

Advies Commissie Toelating en Begeleiding (ACTB/ Onderwijsconsulenten)

Advies en bemiddeling bij toekenning en uitvoering van het rugzakje

Telefoon 070- 312 2887

www.actb.nl

www.onderwijsconsulenten.nl

Bezwaaradviescommissie (BAC)

De BAC is een instantie waar ouders terecht kunnen als zij het niet eens zijn met een besluit van de Commissie voor de Indicatiestelling.

tel: 030-2769911

www.wecraad.nl

Onderwijsinspectie

De inspectie beoordeelt scholen op hun kwaliteit.

tel: 030-6690600

www.onderwijsinspectie.nl

Commissie Gelijke Behandeling

Een onafhankelijk, landelijk college dat toeziet op de naleving van haar oordelen, adviseert en voorlichting geeft over gelijke behandeling.

tel: 030-8883888

www.cgb.nl

Het Juridisch Loket

Voor gratis juridisch advies

tel 0900-8020

www.juridischloket.nl.

Het Juridisch Steunpunt

Voor mensen met een beperking of chronische ziekte

tel 035 672 26 66

www.juridischsteunpunt.nl.

REGELrecht

Juridisch dienstverlening voor ouders met een kind met een verstandelijke beperking

Tel: 088 8009088

www.platformvg.nl button Juridische_Dienstverlening

Landelijke klachtencommissie voor het openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs
VOS/ABB
telefoon 0348- 405245
www.lgc-lkc.nl

Landelijke klachtencommissies voor het katholiek onderwijs
VBKO
Telefoon 070- 3457097/ 3925508
www.geschillencies-klachtencies.nl

Landelijke klachtencommissie voor het Christelijk onderwijs
Telefoon 070- 3861697
www.klachtencommissie.org

Landelijke klachtencommissie Vereniging bijzondere scholen (VBS-LKC)
Telefoon 024 - 381 08 10
Telefoon 070- 3315252
www.vbs.nl

Landelijke klachtencommissie voor het reformatorisch onderwijs
Telefoon 0184- 611520

Landelijke klachtencommissie voor het gereformeerd onderwijs
Telefoon 038- 4231040

Gereformeerde klachtencommissie (gereformeerd vrijgemaakt)
Telefoon 0342-424001

Landelijke klachtencommissie gereformeerd vrijgemaakt primair en voortgezet onderwijs
Postbus 2133
2800 BG Gouda
Telefoon niet beschikbaar

Landelijke klachtencommissie FVCS (gereformeerd)
Merellaan 291
2903 GG Capelle a/d IJssel
Telefoon niet beschikbaar

Landelijke klachtencommissie Islamitisch Onderwijs
Telefoon 030- 2809590
www.sgoweb.nl

Annet is zorgcoördinator

'Op onze school is in principe iedere leerling welkom. We bekijken de mogelijkheden van de leerling. Bij aanmelding van een rugzakleerling vindt een gesprek plaats tussen de afdelingsleider van de brugklassen, de zorgcoördinator en de ouders. Samen nemen wij een besluit. We spreken ook apart met de betrokken leerling. Wekelijks vindt overleg plaats tussen de zorgcoördinator en de rugzakleerlingen. Zij krijgen wekelijks begeleiding van de onderwijsassistent, hoeveel hangt af van hun behoefte. Verder biedt de ambulante begeleider ondersteuning en er is veel contact met de ouders.

Onze ervaringen met leerlingen met een beperking zijn wisselend. Ouders spelen een belangrijke rol in het welslagen en de thuissituatie bepaalt tevens het succes op school. In de eerste week van het leerjaar krijgen alle docenten informatie van de zorgcoördinator en de ambulante begeleiders over de beperkingen van aangemelde rugzakleerlingen. Docenten stellen vaak praktische vragen over de omgang met leerlingen met een beperking. Ze kunnen hiermee ook altijd terecht bij de zorgcoördinator. Ik zou alle scholen willen adviseren: wees vooral niet te bang!'

7. Wat doet u als de school het niet aankan?

In de ideale situatie trekt u als ouders samen met de school op. U ondersteunt elkaar en overlegt open en zorgvuldig over alle mogelijkheden voor uw kind. Soms lukt dit niet en zegt de school het niet aan te kunnen. Wat nu? U begint uiteraard eerst met een gesprek met de school. U hoort dan wat er aan de hand is en wat het voorstel is van de school. In dit hoofdstuk ziet u wat de verschillende opties zijn, met als uiterste optie: verwijdering van school.

Als de school het niet aankan

Als de school de zorg niet aankan, mag het een leerling met een rugzak weigeren. De school moet aantonen dat het de zorg voor de rugzakleerling niet aan kan, ondanks de extra middelen die met de rugzak beschikbaar zijn. Als de school de toelating inderdaad wil weigeren, moet het schoolbestuur een formeel besluit nemen. Als ouders kunt u zo'n weigering aanvechten.

Onderwijsconsulent helpt ouders en scholen

Ouders en scholen kunnen voor bemiddeling de hulp inroepen van een onderwijsconsulent. Deze consulenten bieden extra hulp aan ouders die problemen hebben bij het vinden van een geschikte school voor hun kind. Kijk op www.onderwijsconsulenten.nl.

(inzet)

Tips voor ouders

Heeft uw kind problemen op school? Het is logisch dat u daaraan moet wennen. Emoties kunnen en mogen een rol spelen. Zorg wel dat u openstaat voor overleg met de school over maatregelen die genomen moeten worden. Neem bijvoorbeeld een vertrouwenspersoon mee naar gesprekken met de school.

Tips voor scholen

Zijn er lastige ouders? Nee, wel ouders die het moeilijk hebben en bezorgd zijn over hun kind. Ouders kunnen wel lastig dóén, maar dat heeft altijd een achtergrond. Vaak gebeurt dat uit bezorgdheid. Ouders mogen van de school vragen om naar hun verhaal te luisteren, inclusief de achterliggende gevoelens en emoties. De school dient ook oog te hebben voor de moeite die ouders kunnen hebben als zij te horen krijgen dat hun kind beperkingen heeft. Ga niet de strijd aan met boze ouders, maar geef ruimte voor die boosheid. Neem kritiek en zorgen van ouders serieus.

De school wil verwijzen

Het kan gebeuren dat uw kind geplaatst is in het regulier onderwijs, maar dat de school vindt dat uw kind beter af is op een speciale basisschool of op een school voor speciaal onderwijs. Verwijzing naar een andere school kan alleen met uw instemming. Lees het inspectierapport over de school waarnaar wordt verwezen zodat u meer weet over deze school. Speciale scholen hebben kleinere groepen (circa veertien kinderen) en personeel dat gespecialiseerd is in kinderen met leer- en gedragsproblemen. Elke sbao-school maakt deel uit van een samenwerkingsverband waarin andere basisscholen zitten.

Schorsing

Tijdelijk schorsing van school komt soms voor als de situatie onhoudbaar is. In het basis- en speciaal onderwijs is dit niet wettelijk geregeld, maar wordt schorsing als time-out onder bepaalde voorwaarden toegelaten. In het voortgezet onderwijs kan een school de leerling voor maximaal een week schorsen.

Verwijderen

Een school kan van mening zijn dat uw kind niet langer op de school te handhaven is. Wilt u niet meewerken aan verwijzing, dan kan de school een verwijderingsprocedure starten. Daarbij moet advies gevraagd worden aan de ACTB. Dit geldt tot 1 augustus 2009. Lees meer in hoofdstuk 6.

Wanneer mag verwijdering volgens de rechter?

1. Bij ernstige verstoring van orde en rust op school

De rechter let hierbij vooral op:

- a. de groepsgrootte
- b. de samenstelling van de groep
- c. het effect van het gedrag van de leerling op andere leerlingen
- d. de deskundigheid van het onderwijspersoneel
- e. de beschikbaarheid van onderwijspersoneel
- f. de benodigde aanpassingen binnen de school
- g. de benodigde (extra) begeleiding voor de leerling.

2. Als de school niet langer aan de zorgbehoefte van de leerling kan voldoen

In de rechtspraak blijkt de bewijslast duidelijk bij de school te liggen. De school moet aantonen waarom het niet langer onderwijs wil of kan geven aan de leerling. Het onderwijskundig rapport dient daarop een volledig antwoord te geven. De school moet beschikken over uitgevoerde handelingsplannen waaruit duidelijk blijkt dat de gestelde onderwijsdoelen niet zijn gehaald. De rechter zal dit toetsen aan het beleid dat de school in het schoolplan en de schoolgids heeft geformuleerd. De school dient zorgvuldig te hebben gehandeld conform het eigen zorgbeleid.

3. Bij wangedrag van de leerling

Het gedrag van een leerling kan zo ernstig zijn dat de school de leerling niet meer kan handhaven. Ook dan dient de school dit gedrag aannemelijk te maken en aan te geven dat het alles heeft gedaan om dit gedrag in goede banen te leiden. Met name het aspect dat andere leerlingen hiervan de dupe kunnen worden, zal bij de rechter zwaar meewegen omdat het onderwijsproces dan in gevaar komt.

4. Als er een vertrouwensbreuk is met de ouders

Als ouders de school ernstig bedreigen of intimideren, kan dit leiden tot verwijdering van de leerling. De leerling wordt dan de dupe van het gedrag van de ouders. Meestal zal de school eerst lichtere maatregelen moeten overwegen. Bijvoorbeeld een schriftelijke waarschuwing of een (tijdelijke) ontzegging van het schoolterrein. Helpt dit niet, dan kan de school besluiten tot verwijdering.

Deze tekst is afkomstig uit de brochure “Ziet de school het niet meer zitten?” een uitgave van CG-Raad, FvO en VIM. U kunt de brochure downloaden of bestellen via www.5010.nl (button Rugzak).

Ontheffing van de leerplicht?

Alle kinderen hebben leerplicht. Soms worden kinderen hiervan ontheven. Dat kan bijvoorbeeld bij kinderen die een Medisch Kinder Dagverblijf (MKD) bezoeken. Of het gebeurt bij kinderen waarbij de school het niet ziet zitten. Een groot aantal kinderen gaat tegen hun zin niet naar school, ondanks de leerplicht. Ouders hoeven niet in te stemmen met de ontheffing op de leerplicht. U kunt hierbij de hulp inroepen van een onderwijsconsulent.

Hulp nodig? Bel MEE telefoon 0900-999 88 88 (lokaal tarief) (www.mee.nl)

Onderwijsconsulenten
www.onderwijsconsulenten.nl

8. Waar vindt u informatie?

Algemene informatie

5010 Voor ouders over onderwijs

Een website, die ouders doorverwijst naar websites van ouderverenigingen en aanverwante sites.

Telefoon 0800-5010

www.5010.nl

Chronisch zieken en Gehandicapten Raad Nederland (CG-Raad)

Op deze website zijn publicaties over allerlei onderwerpen te bestellen.

Telefoon 030-2916600

www.cg-raad.nl

CFI

Een website over regelingen in het onderwijs.

Telefoon 079-3232323

www.cfi.nl

MEE Nederland

Vereniging voor ondersteuning bij leven met een beperking.

Telefoon 030-2363707

www.meenederland.nl

Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen

www.ocw.nl

Postbus 51

Op deze website onder het kopje onderwijs vindt u algemene informatie over toelating en afwijzing door de school.

www.postbus51.nl

Passend onderwijs

Een website van het ministerie van Onderwijs over passend onderwijs.

www.passendonderwijs.nl

Stichting PlatformVG

Op deze website vinden ouders van kinderen met een verstandelijke beperking gerichte publicaties en nieuws over ouderparticipatie en belangenbehartiging rond het onderwijs.

www.platformvg.nl

Informatie over inclusief onderwijs

Inclusieve scholen

Op deze website wordt een overzicht opgenomen van inclusieve scholen; het netwerk van inclusieve scholen (NIS).

Telefoon 0172-442610

www.inclusievescholen.nl

Ouders voor Inclusie in België

Telefoon 00-32-486-837631

www.oudersvoorinclusie.be

Stichting Perspectief

Kenniscentrum voor Inclusie en Zeggenschap.

Telefoon 030-2363000

www.perspectief.org

Stichting Inclusief Onderwijs

De stichting wil goed onderwijs voor elk kind, zo nodig door speciaal onderwijs naar de reguliere school toe te brengen. Hiertoe verbreedt zij de kennis over en methodes van inclusief onderwijs via literatuur, lezingen en studiereizen. Daarnaast ondersteunt zij ouders en scholen.
www.inclusiefonderwijs.nl

Tel. 06-50661027
www.inclusiefonderwijs.nl

Stichting IederAlles
De Stichting houdt zich bezig met de beeldvorming van een inclusieve samenleving.
www.iederalles.nl

Een geschikte school in de buurt voor uw kind

B9.nl, wegwijzer op internet
Op deze website kunt u per provincie zoeken naar een basisschool.
www.b9.nl/basisscholen

Kennisnet scholen
Op deze website kunt u zoeken naar zowel basisscholen als scholen voor voortgezet onderwijs.
www.scholenlijst.nl

Netwijs
Op deze website kunt u zoeken naar een basisschool.
www.netwijs.nl

Schoolkeuze
Op deze website kunt u per provincie zoeken naar een school voor voortgezet onderwijs.
www.schoolkeuze.nl

De beste begeleiding voor uw kind

De Blauwe Vogel
Via deze website kan een lespakket worden besteld. Hiermee komen de kinderen als vanzelf veel over de wereld van kinderen met een beperking te weten. Bijvoorbeeld hoe belangrijk het is dat zij met andere kinderen gewoon kunnen spelen, leren, gek doen, muziek maken, enzovoort.
www.deblauwevogel.nl

Internetwijzer basisonderwijs
Een website met vele doorlink mogelijkheden waarin begeleidingssuggesties zijn opgenomen.
www.internetwijzer-bao.nl

Kennisnet Leerlingzorg
Een website voor begeleiders en leerkrachten in het (speciaal) basisonderwijs. Op deze site kan gezocht worden naar instanties, achtergronden en materialen. Via een forum kan een vraag worden gesteld aan een deskundige.
www.kennisnet.nl/po/leerlingzorg

Leefwijzer
Leefwijzer: a special community van, voor en door mensen met een beperking of chronische ziekte.
www.leefwijzer.nl

Onderwijs en Handicap
Een website met informatie over naar school gaan en studeren met een zichtbare of onzichtbare (dus ook dyslexie) beperking, handicap of chronische ziekte van basisonderwijs tot en met universiteit.
www.onderwijsenhandicap.nl

Onderwijsweb

Onderwijsweb is een kennisplatform voor iedereen die werkzaam of geïnteresseerd is in onderwijs. Je vindt er nieuws over het onderwijs, kennisdossiers over allerlei onderwijsonderwerpen, meningen van experts en interessante discussies.
www.onderwijsweb.nl

Persoonlijke ervaringen van een ouder bij een conflict

www.xs4all.nl/~fploeger/sterre/openbaar

Belangenverenigingen

Astma Fonds

Telefoon 033-4341212

www.astmafonds.nl

Balans

Balans is een landelijke vereniging voor ouders van kinderen met ontwikkelingsstoornissen bij leren en/of gedrag, waaronder ADHD, dyslexie en PDD-NOS.

Telefoon 030-2255050

www.balansdigitaal.nl

Cerebraal

Cerebraal is een vereniging voor mensen met niet - aangeboren hersenletsel en direct betrokkenen.

Telefoon 030-2966575

www.cerebraal.nl

Dit Koningskind

Dit Koningskind is een vereniging van gereformeerde mensen met een handicap, hun ouders en vrienden.

Telefoon 030-2363788

www.ditkoningskind.nl

Epilepsie Vereniging Nederland

Telefoon 0318-672772

www.epilepsievereniging.nl

www.epilepsienukanhetbeter.nl

Federatie van ouders van Visueel Gehandicapten (FOVIG)

Telefoon 079-3511118

www.fovig.nl

FORUM, Instituut voor Multiculturele Ontwikkeling

Platform Allochtone Ouders en Onderwijs

Postbus 201

3500 AE Utrecht

030 - 297 43 21

www.forum.nl

Helpende Handen

Helpende Handen is een Vereniging voor Gehandicaptenzorg van de Gereformeerde Gemeenten.

Telefoon 0348-489970

www.helpendehanden.nl

KansPlus

KansPlus, is een vereniging voor mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders, broers, zussen en andere naasten. KansPlus is ontstaan uit een fusie van de VOGG en het WOI.

Telefoon 030-2363744

www.kansplus.nl

Nederlandse Federatie van ouders van Dove Kinderen (FODOK)
Telefoon 030-2900360
www.fodok.nl

Nederlandse Federatie van Ouders van Slechthorende Kinderen en van Kinderen met
Spraktaalmoeilijkheden (FOSS)
Telefoon 030-2617616
www.nvvs.nl

Nederlandse Vereniging voor Autisme
Telefoon 030-2299800
www.autisme.nl

Nederlandse stichting voor het gehandicapte kind
Telefoon 020-6791200
www.nsgk.nl

PhiladelphiaSupport
PhiladelphiaSupport is een christelijke belangenvereniging voor mensen met een beperking, hun
ouders, broers en zussen.
Telefoon 030-2363738
www.philadelphiasupport.nl

Stichting Down Syndroom
Telefoon 0522-281337
www.downsyndroom.nl

Vereniging van motorisch gehandicapten en hun ouders (BOSK)
Telefoon 030-2459090
www.bosk.nl

Vereniging voor een geïntegreerde opvoeding van kinderen met het Syndroom van Down (VIM)
De VIM is een vereniging voor en van ouders, leerkrachten en eenieder die zich betrokken voelt bij
de integratie van kinderen met het downsyndroom in de reguliere dagopvang en het onderwijs.
Telefoon 030-2547361
www.vim-online.nl

Vereniging Osteogenesis Imperfecte (VOI)
De VOI is de vereniging voor mensen met Osteogenesis Imperfecte (breekbare botten) in Nederland.
Telefoon 041-2482360
www.oivereniging.nl

Vereniging Ouders, Kinderen en Kanker (VOKK)
Telefoon 030-2422944
www.vokk.nl

Vereniging Spierziekten Nederland (VSN)
Telefoon 035-5480480
Spierziekten Infolijn: 0900-5480480
www.vsn.nl

Landelijke organisaties van mensen met een beperking

Chronisch zieken en Gehandicapten Raad Nederland (CG-Raad)
De CG-Raad behartigt de collectieve belangen van zijn lidorganisaties en aangesloten organisaties
en biedt ondersteuning en service aan deze organisaties.
Telefoon 030-2916600
www.cg-raad.nl

Landelijk Platform (LPGGz)

Het Landelijk Platform GGz is een koepel van 20 cliënten -, familie- en categorale organisaties in de geestelijke gezondheidszorg. Het LPGGz behartigt de belangen van alle mensen, jong en oud, met psychische problemen en hun familie/naastbetrokkenen.

Telefoon 030-2363765

www.platformggz.nl

Stichting PlatformVG

Platform van belangenorganisaties rond leerlingen met verstandelijke beperkingen en hun ouders.

Op deze website vinden ouders van kinderen met een verstandelijke beperking gerichte publicaties en nieuws over ouderparticipatie en belangenbehartiging rond het onderwijs.

www.platformvg.nl

Platform VCP

Voor ondersteuning van collectieve belangenbehartiging van mensen met een beperking.

www.programmavcp.nl

Landelijke ouderorganisaties in het onderwijs

Landelijke Oudervereniging Bijzonder Onderwijs op algemene grondslag (LOBO)

Telefoon 070-3850866

www.lobo.nl

Nederlandse Katholieke Oudervereniging (NKO)

Telefoon 070-3282882

www.nko.nl

Vereniging voor Ouders, Christelijk Onderwijs en Opvoeding (Ouders & COO)

Telefoon 0343-513434

www.ouders.net

Vereniging voor Openbaar Onderwijs (VOO)

Telefoon 036-5331500

www.voo.nl

Brochures en informatie over extra ondersteuning voor uw kind in het onderwijs

- Bezwaar en Advies Commissie, Bezwaar en beroep tegen het besluit van de Commissie van Indicatiestelling. Utrecht 2004
- CG-Raad e.a., Met een rugzakje naar school, Utrecht 2006.
www.cg-raad.nl/winkel
- CG-Raad e.a., AWBZ - zorg op school, Utrecht 2008.
www.5010.nl button Rugzak
- CG-Raad e.a., Indicatiestelling en criteria voor het speciaal onderwijs of een rugzak, Utrecht 2005
www.cg-raad.nl/winkel
- CG-Raad e.a., Een handelingsplan op school, Utrecht 2006.
www.cg-raad.nl/winkel
- CG-Raad e.a., Problemen bij het aanvragen van een indicatie voor: de leerling-gebonden financiering (het rugzakje) en het speciaal onderwijs.
www.cg-raad.nl/winkel
- CG-Raad e.a., Ziet de school het niet meer zitten? Utrecht 2005
www.5010.nl button Rugzak
- CIZ, Het Indicatiebesluit. 2008
www.ciz.nl
- CIZ, U wilt bezwaar maken tegen het indicatiebesluit, Hoe doet u dat? 2008
www.ciz.nl
- Federatie van Ouderverenigingen (FVO), Ervaringen met de rugzak. Utrecht, december 2004.
www.cg-raad.nl/winkel
- Ministerie van Onderwijs, Indicatiestelling en criteria voor het speciaal onderwijs of een rugzak. Den Haag 2005
- UWV, Hoe kan UWV mij of mijn kind helpen bij het volgen van onderwijs?, 2006
- VIM/SvO Voortgezet Onderwijs; Enkele handreikingen ten behoeve van de integratie in het voortgezet onderwijs, Utrecht 2008.
- VIM, De droom van Down - een praktische informatiegids voor het basisonderwijs, Utrecht 2008.
- Een goed gesprek voorkomt erger
Een handreiking voor ouders bij een klacht over school.
Uitgave van vier landelijke ouderorganisaties LOBO, NKO, Ouders & Co, VOO.
Bestellen: LOBO, tel. (070) 385 08 66 of VOO, tel. (036) 533 15 00.
Cursussen en boeken
- 'Altijd weer wat'
Brusjes (broertjes en zusjes) van iemand met een stoornis zoals autisme hebben het meestal niet gemakkelijk. Ze moeten veel geduld en begrip opbrengen en komen soms aandacht te kort. Speciaal voor deze brusjes is dit boekje geschreven.
Zie: www.uitgeverijpica.nl

Literatuur over onderwijs waar uw kind welkom is

- Bosenbroek, A., Houten, D. van, Nossin, M. Op weg naar passend onderwijs in een inclusieve samenleving. CPS, augustus 2006.
- Booth, T., Ainscow, M., Index voor Inclusie, Werken aan leren en participeren op school vertaling door Stichting Perspectief, 2007.
Zie; www.perspectief.org
- De Vroey, A en Mortier, K: Polyfonie in de Klas; Acco, Leuven 2002.
- De Wereld van het jonge kind; Van meet af aan meedoen!; Jaargang 35, nummer 10/2008, Bekadidact Baarn.
- Franke, R.H.; Passend inclusief onderwijs; Doen; Garant Leuven en Apeldoorn 2007.
Zie: www.inclusievescholen.nl
- Gennep, A. van. Emancipatie van de zwaksten in de samenleving - Over paradigma's van verstandelijke handicap, 2000.
- Grinsven, V. van, Mondrian, L., Rapportage Onderzoek invoering Leerlinggebonden Financiering. Januari 2005.
- Grooff, T: Samen leren, samen leven: Inclusief onderwijs, een school voor elk kind. Uitg CPS, 2008
- Jepma, IJ: De schoolloopbaan van risicoleerlingen in het primair onderwijs. Academisch proefschrift ISBN 9051707266, 2003.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Uitwerking passend onderwijs. Den Haag, juni 2007.
- Nijland, M. Samen krossen we naar school; Een Noors systeem van inclusief onderwijs door Nederlandse ogen. 2006.
- Schuman, H.; Passend Onderwijs- pas op de plaats of stap vooruit; Tijdschrift voor Orthopedagogiek, jaargang 45, nummer 6, blz. 266 - 278, 2007.
- Stichting Inclusief Onderwijs: Inclusief Onderwijs , didactische en pedagogische methodes via www.inclusiefonderwijs.nl
- United Nations; Convention on the Rights of Persons with Disabilities; New York, december 2006 (Nederlandstalige versie).
www.cg-raad.nl button gelijke behandeling

Cursussen

-Macquarie-programma: “Kleine stapjes”

Het programma is bedoeld om ieder kind individueel, gestructureerd, gedurende een langere periode thuis te begeleiden.

Zie: www.downsyndroom.nl

-Feuersteinmethode

De Feuersteinmethode is een methode om kinderen met een ontwikkelingsachterstand te stimuleren in hun leervaardigheden.

Zie: www.kennisring.nl/smartsite.dws?id=39561

-Cursus ‘Partners in policymaking’

Het is een cursus voor mensen die meer invloed willen uitoefenen. Voor mensen die willen werken aan verbetering van de positie van mensen met een beperking en een rechtvaardiger behandeling van hen in onze samenleving.

Zie: www.5010.nl Button Ruzzak

-“Handleiding voor jezelf, gebruiksaanwijzing voor mijn eerste stap in het basis of hetvoortgezet onderwijs”

Een methode van werken voor kinderen met leer- en gedragsproblemen.

Zie: www.viahulp.com

- ‘Kennismaken met de Index voor Inclusie’

Workshops en studiedagen over het gebruik van de Index voor Inclusie voor directies, leerkrachten, IB-ers, ouders en andere stakeholders van scholen voor primair en voortgezet onderwijs.

Zie www.indexvoorinclusie.nl

- Framework

Ondersteuning bij de invoering van inclusief onderwijs in de eigen situatie.

Hierbij wordt uitgegaan van een framework voor inclusief onderwijs. Dit framework bestaat uit 13 pijlers.

(zie www.inclusieverscholen.nl)

Audiovisueel materiaal

1956 - 2006; 50 jaar Philadelphia Support

Op 15 maart 2006 was het precies 50 jaar geleden dat PhiladelphiaSupport werd opgericht. In de afgelopen halve eeuw heeft PhiladelphiaSupport dankzij de inzet van heel veel mensen - ouders, broers, zussen en andere vrijwilligers - geschiedenis geschreven. Met elkaar stonden zij aan de wieg van tal van zaken, die we nu heel vanzelfsprekend vinden; dagverblijven en gezinsvervangende tehuizen, het persoonsgebonden budget en - heel belangrijk - de omslag in het denken over en de bejegening van mensen met een verstandelijke beperking in kerk en samenleving. Deze DVD laat zien hoe het vroeger was, maar schetst ook een beeld van PhiladelphiaSupport van nu. Als extra treft u op deze DVD een album aan met uniek historisch fotomateriaal.

Zie: www.PhiladelphiaSupport.nl

Ik ken je

Een Documentaire over de geschiedenis van 10 jaar Arduin.

Stichting Arduin is een instelling, die zich inzet voor kinderen, jongeren en volwassenen met een beperking om hen een volwaardige plek in de maatschappij te geven.

Arduin is actief in Zeeland.

Zie: www.arduino.nl

The Norwegian Dream

Een groep van 30 mensen, ouders van kinderen met een beperking en volwassenen met een beperking, beleeft in 2004 onder het oog van de filmcamera een indrukwekkende zoektocht.

Is het waar wat zij gehoord hebben over Noorwegen? Hebben wetwijzigingen daar inderdaad geleid tot een samenleving waaraan iedereen kan deelnemen en bijdragen? Alle kinderen samen naar school en iedereen gewoon thuis met een eigen voordeur; hoe ziet dat er uit in de praktijk?

De reizigers, in Nederland fervent voorstanders van een inclusieve samenleving, toetsen in 6 dagen hun dromen aan de Noorse realiteit. "The Norwegian Dream" is geen promotiefilm voor inclusie geworden. Knelpunten en teleurstellingen zijn niet weggepoetst. Dat maakt deze film bijzonder.

Wat blijft hangen is de voortdurende strijd die mensen met een beperking en hun verwanten leveren om een plek in het midden te bemachtigen. Een strijd die tot nadenken stemt en aan gesprekken over praktische invulling een andere, meer menselijke, wending geeft.

Zie: www.iederalles.nl

Inclusief Onderwijs; Theorie en Praktijk

Een film met beelden van leerlingen met een beperking, die in het regulier onderwijs worden opgevangen. Ouders en leraren komen aan het woord om hun ervaringen te vertellen.

Zie: www.inclusiefonderwijs.nl

Als autisme niet opvalt

In deze film komt een aantal mensen met een moeilijk herkenbare vorm van autisme aan het woord, evenals hun ouders, leraren en hulpverleners. Het betreft kinderen, jongeren en volwassenen met autisme en een (boven)normale intelligentie. 'Als autisme niet opvalt' is bedoeld als voorlichtingsfilm voor ouders, hulpverleners en leerkrachten.

Zie: www.autisme-nva.nl

De zus van Einstein, video over kinderen met autisme

'De zus van Einstein' is een voorlichtingsdvd over autisme voor kinderen van 10 tot 14 jaar. De video kan gebruikt worden als onderdeel van voorlichtingsbijeenkomsten over autisme. Bij de video wordt een korte brochure geleverd met daarin tips hoe de video gebruikt kan worden.

Zie: www.autisme-nva.nl

Onwil of Onmacht. Communicatie bij jonge kinderen met een Autisme Spectrum Stoornis.

Zie: www.autisme-nva.nl

Autimatisch: 61233 beelden over autisme

Een visuele uitleg over autisme door mensen met autisme.

Zie: www.autisme-nva.nl

Een verrassend begin

In deze voorlichtingsfilm vertellen de ouders van Thimo en Ewout op een openhartige manier over het autisme van hun zoons. Thimo is een jongetje van bijna vier jaar met de diagnose klassiek autisme. Ewout heeft de diagnose Asperger gekregen en is negen jaar oud.

Zie: www.autisme-nva.nl

Ben X

In de film wordt het verhaal van Ben verteld, een jongere met autisme. Ben heeft overduidelijk moeite om zich in de maatschappij te handhaven.

Zie: www.autisme-nva.nl

Collaborative teaching: The Co-Teaching Model. Way's to inclusion.

Inclusieve voorbeelden uit IJsland, Oostenrijk, Spanje en Portugal.

Zie: www.inclusiefonderwijs.nl

Bijlage 1

Overzicht leerlingenbudgetten

Regulier leerlingenbudget

Iedere school krijgt sowieso per kind een bedrag, zowel van het Rijk als van de gemeente. De rijksbijdrage is voor de loonkosten. De gemeentelijke bijdrage is met name voor de gebouwen.

Onderwijs/bedrag per leerling	Rijksbijdrage	Gemeentelijke bijdrage	Totaal
Basisonderwijs	€ 4.400	€ 5.900	€ 10.300
Speciaal basisonderwijs	€ 8.900	€ 5.900	€ 14.800
Speciaal onderwijs (primair onderwijs)	€ 18.400	€ 5.900	€ 24.300
Speciaal onderwijs (voortgezet onderwijs)	€ 18.400	€ 5.900	€ 24.300
Voortgezet onderwijs	€ 6,600	€ 7.300	€ 13.900
LWOO/Praktijkonderwijs	€ 10.500	€ 7.300	€ 17.800

Peildatum: 2007

Rugzakje basisonderwijs

Toelaatbaar verklaard tot speciaal onderwijs aan/van	Extra personele inzet voor de reguliere school	Ambulante begeleiding vanuit het REC	Materieel voor de basisschool	Materieel voor AB/REC	Totale formatie en materieel
1. Blinde kinderen	€ 11.674,07		€ 1.147,77		€ 12.821,84
2. Slechtziende kinderen	€ 5.671,20		€ 970,69		€ 6.641,89
3. Dove kinderen	€ 11.674,07	€ 10.391,57	€ 1.020	€ 1.318	€ 24.403,64
4. Slechthorende kinderen	€ 5.671,20	€ 4.621,60	€ 911	€ 485	€ 11.688,80
5. Kinderen met ernstige spraakmoeilijkheden	€ 5.671,20	€ 4.621,60	€ 911	€ 485	€ 11.688,80
6. Lichamelijk gehandicapte kinderen	€ 5.671,20	€ 4.621,60	€ 912	€ 539	€ 11.743,80
7. Langdurig zieke kinderen met lichamelijke oorzaak	€ 5.671,20	€ 4.621,60	€ 911	€ 485	€ 11.688,80
8. Zeer moeilijk lerende kinderen tot groep 3	€ 5.671,20	€ 4.621,60	€ 859	€ 324	€ 11.475,80
9. Zeer moeilijk lerende kinderen vanaf groep 3	€ 11.641,72	€ 4.621,60	€ 1.134	€ 324	€ 17.721,32
10. Meervoudig gehandicapte kinderen	€ 11.674,07	€ 4.621,60	€ 911	€ 485	€ 17.691,67
11. Kinderen met gedragsproblemen en / of psychiatrische problematiek	€ 5.671,20	€ 4.621,60	€ 911	€ 485	€ 11.688,80

Peildatum: 1 augustus 2007

Rugzakje voortgezet onderwijs

Toelaatbaar verklaard tot speciaal onderwijs aan/van	Bedrag voor PRO/LWOO	Extra personele inzet voor het	Ambulante begeleiding vanuit het REC	Materieel voor AB/REC	Totale formatie en materieel excl.
--	----------------------	--------------------------------	--------------------------------------	-----------------------	------------------------------------

		reguliere VO			PRO/LWOO
1. Blinde jongeren		€ 2.900,00			€ 2.900,00
2. Dove jongeren	€ 2.244,17	€ 2.912,08	€ 4.908,69	€ 530	€ 8.350,77
3. Slechthorende jongeren	€ 1.442,68	€ 2.912,08	€ 3.174,89	€ 205	€ 6.291,97
4. Lichamelijk gehandicapte jongeren	€ 1.469,40	€ 2.912,08	€ 4.908,69	€ 444	€ 8.264,77
5. Langdurig zieke jongeren met lichamelijke oorzaak	€ 1.442,68	€ 2.912,08	€ 3.174,89	€ 260	€ 6.346,97
6. Zeer moeilijk lerende jongeren	€ 1.442,68	€ 2.912,08	€ 3.174,89	€ 141	€ 6.227,97
7. Meervoudig gehandicapte jongeren	€ 1.442,68	€ 2.912,08	€ 3.174,89	€ 260	€ 6.346,97
8. Jongeren met gedragsproblemen en / of psychiatrische problematiek	€ 1.442,68	€ 2.912,08	€ 3.174,89	€ 260	€ 6.346,97
9. Jongeren met het Syndroom van Down	€ 8.200	€ 8.200 -			€ 8.200

Peildatum: 1 augustus 2007

Let op: de uren van de ambulant begeleider zijn inclusief reistijd, tijd voor observatie van de leerling, tijd voor overleg en verslaglegging.

Persoonsgebonden budget

De persoonsgebonden budgetten ziet u als jaarbedragen. De hoogte is afhankelijk van de mate van beperking. Dit wordt weergegeven in klassen. Hoe hoger de klasse, hoe meer geld. De bedragen van de drie vormen van zorg en begeleiding, die ook kunnen worden ingezet op school, kunnen bij elkaar worden opgeteld. Deze bedragen zijn vanaf klasse 3 fors hoger dan het rugzakje.

Persoonlijke verzorging		
Klasse	Uren per week	Tarief per jaar
1	0 - 1,9	€ 1.416
2	2 - 3,9	€ 4.248
3	4 - 6,9	€ 7.785
4	7 - 9,9	€ 12.033
5	10 - 12,9	€ 16.279
6	13 - 15,9	€ 20.526
7	16 - 19,9	€ 25.480
8	20 - 24,9	€ 31.850

Verpleging		
Klasse	Uren per week	Tarief per jaar
0	0 - 0,9	€ 1.221
1	1 - 1,9	€ 3.645
2	2 - 3,9	€ 7.286
3	4 - 6,9	€ 13.356
4	7 - 9,9	€ 20.645
5	10 - 12,9	€ 27.928
6	13 - 15,9	€ 35.216
7	16 - 19,9	€ 43.716

Ondersteunende begeleiding		
Klasse	Uren per week	Tarief per jaar

1	0 - 1,9	€ 1.768
2	2 - 3,9	€ 5.305
3	4 - 6,9	€ 9.726
4	7 - 9,9	€ 15.031
5	10 - 12,9	€ 20.333
6	13 - 15,9	€ 25.639
7	16 - 19,9	€ 31.825
8	20 - 24,9	€ 39.783

Peildatum: 2007

Personeelskosten

Functie/loonkosten per jaar en per uur	Jaarsalaris	Uurprijs
Leraar basisonderwijs	€ 55.509	€ 33,46
Leraar speciaal onderwijs	€ 60.805	€ 36,65
Leraar voortgezet onderwijs	€ 60.805	€ 36,65
Klassenassistent	€ 36.058	€ 21,73

Het uurloon is berekend door het jaarsalaris te delen door 1659 uur (volledige aanstelling). Er is uitgegaan van de eindschaal van de functie inclusief de werkgeverlasten.

Wat kost extra begeleiding?

Hieronder onder geven we een overzicht van de kosten van extra begeleiding per leerling. U kunt hiermee zelf bekijken hoeveel geld er beschikbaar is voor uw kind. We rekenen per leerling met een bepaalde beperking uit hoeveel extra geld voor deze leerling per jaar beschikbaar is. We gaan hierbij uit dat het speciaal leerlingenbudget ongedeeld naar het regulier onderwijs gaat en dat het niet wordt uitgesplitst in een deel regulier en een deel speciaal onderwijs.

Het extra personeel wordt uitgerekend in totaal aantal uren per week. Dit is gebaseerd op 40 weken per jaar. Het uren aantal is volgens de gebruikelijke regels afgerond. Het persoonsgebonden budget voor zorg op school is niet opgenomen in de rekenvoorbeelden, omdat hiervoor geen vaste bedragen te geven zijn. Dit moet in persoonlijke situaties wel meegenomen worden.

Extra begeleiding basisonderwijs

Leerling / beschikbaar budget en uren per week	Extra personeelsbudget	Extra Materieel	Extra inzet leraar basis onderwijs	Extra inzet leraar speciaal onderwijs	Extra inzet klassenassistent
1. Blinde leerling	€ 11.674,07	€ 1.147,77	uren: 9	uren: 8	uren: 13
2. Slechtziende leerling	€ 5.671,20	€ 970,69	uren: 4	uren: 4	uren: 7
3. Dove leerling	€ 22.065,64	€ 2.338	uren: 16	uren: 15	uren: 25
4. Slechthorende leerling	€ 10.292,80	€ 1.396	uren: 8	uren: 7	uren: 12
5. Leerling met ernstige spraakmoeilijkheden	€ 10.292,80	€ 1.396	uren: 8	uren: 7	uren: 12
6. Lichamelijk gehandicapte leerling	€ 10.292,80	€ 1.451	uren: 8	uren: 7	uren: 12
7. Langdurig zieke leerling met lichamelijke oorzaak	€ 10.292,80	€ 1.396	uren: 8	uren: 7	uren: 12
8. Zeer moeilijk lerende leerling tot groep 3	€ 10.292,80	€ 1.183	uren: 8	uren: 7	uren: 12
9. Zeer moeilijk lerende	€ 16.263,32	€ 1.458	uren: 12	uren: 11	uren: 19

leerling vanaf groep 3					
10. Meervoudig gehandicapte leerling	€ 16.295,67	€ 1.396	uren: 12	uren: 11	uren: 19
11. Leerling met gedragproblemen	€ 10.292,80	€ 1.396	uren: 8	uren: 7	uren: 12

Voorbeeld 1

Petra is 5 jaar en heeft het syndroom van Down. Ze zit op de basisschool in haar buurt. Ze zit in een klas van 25 leerlingen. Hoeveel extra geld voor begeleiding krijgt ze per jaar volgens dit schema?

1. Extra budget voor de aanschaf van materialen: € 1.183.
 2. Extra inzet van personeel: inzet van een klassenassistent: 12 uur per week. OF
 3. Extra inzet van personeel: inzet van een leraar basisonderwijs : 8 uur per week.
- Een combinatie van personele inzet is ook mogelijk.

Voorbeeld 2

Paul is 10 jaar en heeft ernstige spraakmoeilijkheden. Hij zit op de basisschool in zijn buurt. Hij zit in en klas met 27 leerlingen. Hoeveel extra geld voor begeleiding krijgt hij per jaar volgens dit schema?

1. Extra budget voor de aanschaf van materialen: € 1.396.
 2. Extra inzet van personeel: inzet van een klassenassistent: 12 uur per week. OF
 3. Extra inzet van personeel: inzet van een leraar speciaal onderwijs: 7 uur per week.
- Een combinatie van personele inzet is ook mogelijk.

Extra begeleiding voortgezet onderwijs

Leerling / beschikbaar budget en uren per week	Extra personeelsbudget	Extra Materieel	Extra inzet leraar voortgezet onderwijs	Extra inzet leraar speciaal onderwijs	Extra inzet klassenassistent
1. Blinde leerling	€ 2.900	€ ----	uren: 2	uren: 2	uren: 3
2. Dove leerling	€ 7.820,77	€ 530	uren: 5	uren: 5	uren: 9
3. Slechthorende leerling	€ 6.086,97	€ 205	uren: 4	uren: 4	uren: 7
4. Lichamelijk gehandicapte leerling	€ 7.820,77	€ 444	uren: 5	uren: 5	uren: 9
5. Langdurig zieke leerling met lichamelijke oorzaak	€ 6.086,97	€ 260	uren: 4	uren: 4	uren: 7
6. Zeer moeilijk lerende leerling	€ 6.086,97	€ 141	uren: 4	uren: 4	uren: 7
7. Meervoudig gehandicapte leerling	€ 6.086,97	€ 260	uren: 4	uren: 4	uren: 7
8. Leerling met gedragproblemen	€ 6.086,97	€ 260	uren: 4	uren: 4	uren: 7
9. Leerling met een Down Syndroom	€ 8.200	€ -----	uren: 6	uren: 6	uren: 9

Voorbeeld 1

Peter is 15 jaar en heeft het syndroom van Down. Hij zit op de plaatselijke vmbo. Hij gaat gewoon met de leerlingen van zijn groep mee van vak naar vak. Hoeveel extra geld voor begeleiding krijgt hij per jaar volgens dit schema?

1. Extra budget voor de aanschaf van materialen: geen.
 2. Extra inzet van personeel: inzet van een klassenassistent: 9 uur per week. OF
 3. Extra inzet van personeel: inzet van een leraar speciaal onderwijs: 6 uur per week.
- Een combinatie van personele inzet is ook mogelijk.

Voorbeeld 2

Ellen is 14 jaar en zit in een rolstoel, ze is lichamelijk gehandicapt. Ze zit op de havo. Ze gaat gewoon met de leerlingen van zijn groep mee van vak naar vak. Hoeveel extra geld voor begeleiding krijgt ze per jaar volgens dit schema?

1. Extra budget voor de aanschaf van materialen: € 444.
 2. Extra inzet van personeel: inzet van een klassenassistent: 9 uur per week. OF
 3. Extra inzet van personeel: inzet van een leraar voortgezet onderwijs: 5 uur per week.
- Een combinatie van personele inzet is ook mogelijk.

De overzichten van de budgetten zijn te vinden op:

- Reguliere leerlingbudgetten: Kerncijfers Onderwijs Cultuur en Wetenschap
- Rugzakbudgetten: www.50.10 button rugzak
- PGB-budgetten: www.pgb-vg.nl/download

Bijlage 2

Model Bezwaarschrift

Plaats, datum

Aan:
Adres
Postcode en plaats

Onderwerp: bezwaarschrift
Betreft: (naam en geboortedatum van de leerling)

Geachte dames en heren,

Ondergetekende (naam en voornamen voluit), geboren op (geboortedatum),
wonende(adres, postcode, plaats) maakt hierbij bezwaar tegen het besluit
van (datum), betreffende (besluit omschrijven)

Een kopie van het besluit voeg ik bij dit bezwaarschrift.

Ik kan mij niet verenigen met dit besluit, omdat (hier zo zakelijk mogelijk invullen waarom u
het niet eens bent met het genomen besluit,).

Ik verzoek u te beslissen dat(invullen wat volgens u beslist moet worden hierbij verwijzen naar
de wettelijke regeling die hierop van toepassing is)

Hoogachtend

(handtekening)
(eigen naam)

Bijlage 3

Onderzoekers over inclusief onderwijs

Effecten op leerlingen

Meer dan 15 jaar geleden heeft onderzoek al uitgewezen dat plaatsing van kinderen met beperkingen in een gesegregeerde setting weinig tot geen positieve invloed had. In het speciaal onderwijs wordt gezegd: kinderen met beperkingen leren beter in kleinere klassen met gespecialiseerde leraren met speciale materialen. Er is echter geen bewijs dat het voordelen heeft voor kinderen met beperkingen. (Lipsky & Gartner, 1989)

Leerlingen in speciale klassen zijn vaker alleen en minder betrokken. (Hunt, Farron-Davis, Beckstead, Curtis en Goetz, 1994)

De focus op de cognitieve ontwikkeling in inclusieve klassen is 72% van de schooltijd, in speciale klassen is dat slechts 24% van de tijd. (Helmstetter, Curry, Brennan en Sampson-Saul, 1998)

Samen leren, dat de wederzijdse cognitieve ontwikkeling ten goede komt, is meer gebruikelijk in inclusieve klassen (18%), dan in speciale klassen (minder dan 1%). (Helmstetter, Curry, Brennan en Sampson-Saul, 1998)

Er is vastgesteld dat slechts 5% van de schoolverlaters in het speciaal onderwijs een diploma behaalt. Er is veel opvang, maar weinig aandacht voor leerprestaties. (Van Eijck, Groeistuipen in het Speciaal Onderwijs, 2007)

Effecten op cognitieve ontwikkeling

Leerlingen met beperkingen in inclusieve klassen vertonen een verhoogde ontwikkeling in hun cognitieve vaardigheden. (McDonnel, Thorson, McQuivey en Kiefer-ODonnel, 1997)

Samen leren (peer modelling) is het meest krachtige instrument in een algemene onderwijsomgeving. (Keefe en VanEtten, 1994)

Rekenscores van leerlingen met en zonder beperkingen verhoogden met bijna een half jaar niveau als gevolg van het inrichten van groepen, die samen leren. (Slavin, Madden en Leavy, 1984)

Leerlingen met leerproblemen, onderwezen in inclusieve klassen, scoorden hoger op taaltoetsen dan leerlingen onderwezen in gesegregeerde klassen. (Buckley, 2000)

Samen leren modellen (peer tutoring models) resulteerden in een significante verhoging van resultaten bij spelling, sociaal-emotionele vaardigheden en verdere cognitieve ontwikkeling bij leerlingen met en zonder beperkingen. (Delquadri et al, 1983; Maheady et al, 1988 en Pomerantz et al, 1994)

Leerlingen met leerproblemen zijn beter af in inclusieve klassen met enige extra ondersteuning buiten de klas, dan in volledige inclusieve of gesegregeerde onderwijssituaties. (Martson, 1996)

Leerlingen die meer tijd doorbrengen in het regulier onderwijs, zullen betere resultaten behalen na de middelbare school. (U. S. Department of Education, 1995)

Hoe meer tijd kinderen met speciale hulpvragen in reguliere klassen doorbrengen, hoe meer zij bereiken in hun toekomstige werk en vervolgonderwijs. (Ferguson & Ash, 1989)

Kinderen met leerproblemen halen hogere cijfers, hogere scores op standaard toetsen in inclusieve settings. (Rea, McLaughlin, & Walther-Thomas, 2002)

In vergelijking met speciale plaatsing leidt het opnemen van leerlingen met Downsyndroom in het reguliere onderwijs (met voldoende begeleiding in de klas) over het algemeen tot aanzienlijk hogere

schoolprestaties, waarbij op de tienerleeftijd vaak - minstens bij de helft van de leerlingen - een functioneel leesniveau is bereikt. (De Graaf, Down+Update bij nr.71)

Reguliere plaatsing leidt bovendien tot een veel betere spraakontwikkeling, zelfs zo dat de voor Downsyndroom gebruikelijke, opmerkelijke, relatieve achterstanden in expressieve taal - in verhouding tot receptieve taal en algemene cognitieve ontwikkeling - bij veel van hen kon worden voorkomen. Reguliere plaatsing gaat niet ten koste van zelfredzaamheid. (De Graaf, Down+Update bij nr.71)

Effecten op de sociaal-emotionele ontwikkeling

Leerlingen in inclusieve klassen vertonen verhoogde resultaten in sociale en communicatieve vaardigheden. (Hunt, Alwell, Farron-Davis en Goetz, 1996).

Vriendschap wordt gestimuleerd bij langdurig verblijf in het regulier onderwijs. (Schnor, 1997)

Kinderen met speciale hulpvragen doen het sociaal-emotioneel en cognitief beter in een inclusieve setting dan in een gesegregerde setting. (Baker, Wang & Walberg, 1994)

In een vergelijkingsstudie van twee jaar onder leerlingen met speciale hulpvragen is gebleken dat zij beter zijn gaan communiceren en dat hun sociale vaardigheden zoals: initiatief nemen, keuzes maken en contacten onderhouden, verbeterd zijn. Deze studie is ook gedaan in een gesegregerde setting. De leerlingen vertoonden daar zelfs regressie. (Cole & Meyer, 1991)

Effecten van reguliere plaatsing op de meeste sociale aspecten (aantal interacties; adequate sociale strategieën leren; sociale rijpheid; leeftijdsadequaat gedrag; sociaal netwerk; gedragsproblematiek; zelfbeeld) zijn neutraal of licht positief. Ook is de acceptatie door klasgenoten van kinderen met Downsyndroom over het algemeen niet problematisch. Ze worden echter in vergelijking met andere kinderen tegen het einde van de basisschoolperiode wel minder vaak genoemd als "beste vriend". (De Graaf, Down+Update bij nr.71)

Een hieraan gerelateerd nadeel van reguliere plaatsing is dat de reguliere school aan oudere kinderen met Downsyndroom (dit kon aangetoond worden bij tieners, maar alleen bij diegenen ouder dan veertien jaar) minder gelegenheid biedt voor de ontwikkeling van intieme symmetrische vriendschappen die belangrijk worden in de adolescentie. Dit nadeel kan wellicht opgelost worden door alle kinderen met een verstandelijke belemmering regulier te plaatsen (meer kans op een vriend met overeenkomstige vaardigheden op school), ofwel door vanaf de tienerleeftijd in de vrije tijd uitwisseling met anderen met een belemmering te organiseren. (De Graaf, Down+Update bij nr.71)

Effecten op leerlingen zonder beperkingen

Het gebruik van extra voorzieningen in de klas zoals visuele organizers, computer aanpassingen etc. resulteerden in betere resultaten op tests bij leerlingen met en zonder beperkingen. (Horton, Lovitt en Berglund, 1990)

Inclusie heeft geen invloed op leerlingen zonder beperkingen. (Sharpe, York en Knight, 1994; Salisbury en Palumbro, 1998).

De aanwezigheid van leerlingen met ernstige beperkingen of zelfs met ernstige gedragsproblemen heeft geen negatieve invloed op de leertijd van leerlingen zonder beperkingen. (Hollowood et al, 1994; Staub en Peck, 1995; Peltier, 1997)

Wanneer kinderen met speciale hulpvragen in een reguliere setting geplaatst worden, is gebleken dat er geen afname in de prestaties van hun klasgenoten plaatsvindt. (Sharpe, York, and Knight, 1994)

Er is geen vertraging in de cognitieve ontwikkeling van leerlingen zonder beperkingen als zij worden onderwezen samen met leerlingen met speciale hulpvragen. (Staub and Peck, 1994)

Bijlage 4

Kopieerexemplaar vragenlijst 'Is mijn kind welkom?'

Vragenlijst voor het basisonderwijs

Of een school geschikt is voor uw kind hangt allereerst af van de vraag: is uw kind welkom op deze school? Accepteren ze uw kind zoals het is? U komt hierachter door de volgende vragen te stellen:

1. Zitten er al kinderen met een beperking op deze school?
2. Zo ja, wat zijn de ervaringen van de leerkrachten?
3. Bespreken we samen wat er met mijn kind gaat gebeuren?
4. Hoe gaat de school om met kinderen met beperkingen?
5. Heeft de school ervaring met verschillende beperkingen?
6. Mag mijn kind meedoen met de andere kinderen?
7. Hoe kijken de andere ouders naar mijn kind?
8. Zijn de voorzieningen op school geschikt voor mijn kind?
9. Heeft de school pestbeleid?

Uw eigen vragen:

.....
.....
.....

Is het onderwijs geschikt voor mijn kind?

Of een school geschikt is voor uw kind hangt ook af van het onderwijs dat de school biedt. Is dat onderwijs geschikt voor uw kind? Tijdens het gesprek met het schoolteam kunt u de volgende vragen stellen:

1. Geeft de leerkracht les aan mijn kind of laat hij/zij dat over aan een assistent?
2. Zijn er aparte leermiddelen voor mijn kind?
3. Mag mijn kind op zijn eigen niveau en tempo werken?
4. Doet mijn kind mee met de rest van de groep?
5. Zijn er mensen op school die verstand hebben van de beperking van mijn kind en hoe daarmee om te gaan?
6. Zijn de leerkrachten geschoold in het omgaan met verschillende beperkingen?
7. Is er een rugzakcoördinator?
8. Wat doet de school aan een soepele overgang van het kind naar voortgezet onderwijs?
9. Mag mijn kind met alles meedoen?
10. Als mijn kind extra ondersteuning nodig heeft, is daarvoor dan een aparte ruimte?
11. Als mijn kind moet worden verschoond, is daarvoor dan een aparte ruimte?

Uw eigen vragen:

.....
.....
.....

Spreekt de sfeer mij aan?

De sfeer van een school is voor alle ouders belangrijk. Die sfeer proeft u als u en uw kind de school bezoeken. Ga naar een informatiebijeenkomst, maak een afspraak om een kijkje te kunnen nemen op school, praat met ouders op het schoolplein. Spreekt de sfeer u aan? En past die bij uw kind? Ziet u uw kind deel uit maken van deze school?

1. Is de school prettig ingericht?
2. Hoe is de buitenruimte?
3. Hoe gaat de school om met 'buitenbeentjes'?
4. Wat doet de school aan excursies, schoolreisjes, Sinterklaas, Suikerfeest, kerstviering?

Uw eigen vragen:

.....
.....
.....

Vragenlijst voor het voortgezet onderwijs

De volgende vragen kunnen aan het voortgezet onderwijs worden gesteld:

1. Zitten er al leerlingen met beperkingen op deze school?
2. Hoe gaat de school om met leerlingen met beperkingen?
3. Hoe kijken de andere leerlingen naar mijn kind?
4. Wie is de contactpersoon voor het zorgbeleid op school?
5. Is er een rugzakcoördinator?
6. Zijn er mentoren speciaal voor leerlingen met beperkingen?
7. Zijn er voorzieningen geschikt voor mijn kind?
8. Zijn de docenten geschoold in het omgaan met leerlingen met beperkingen?
9. Is er een buddy-systeem op school? Dit betekent dat leerlingen met en zonder beperkingen met elkaar samen werken.
10. Hoe leidt de school toe naar verdere studie of werk?

Uw eigen vragen:

.....
.....
.....

Bijlage 5

Kopieerexemplaar 'Observatieschema's'

Observatieschema per maand

Naam:
School:
Groep:
Maand:

Ontwikkelingsgebieden/ beoordelingen	onvoldoende	voldoende	goed
<p>1. Motorisch gebied. Is uw kind deze maand vooruitgegaan met schrijven? Is uw kind deze maand vooruitgegaan met gymnastiek? Is uw kind deze maand vooruitgegaan met tekenen? Is uw kind deze maand vooruitgegaan met de creatieve vakken (handenarbeid en/of handwerken)? Hoe zelfstandig is uw kind in zijn dagelijkse handelingen (toiletgebruik, eten, aan - uitkleden etc.)? <i>Zelf verder aanvullen:</i></p> <p>Totaal beoordeling</p>			
<p>2. Sociaal emotioneel gebied. Hoe speelt uw kind met andere kinderen samen? Hoe werkt uw kind samen met andere kinderen? Hoe houdt uw kind rekening met de gevoelens van andere kinderen? Hoe gaat uw kind om met zijn eigen gevoelens? Is uw kind deze maand vooruitgegaan in zelfstandigheid? <i>Zelf verder aanvullen:</i></p> <p>Totaal beoordeling</p>			
<p>3. Cognitief gebied. Hoe geïnteresseerd is uw kind in schoolwerk? Hoe luistert uw kind naar instructie? Hoe geconcentreerd is uw kind aan het werk? Is uw kind deze maand vooruitgegaan met rekenen? Is uw kind deze maand vooruitgegaan met lezen? <i>Zelf verder aanvullen:</i></p> <p>Totaal beoordeling</p>			
<p>Communicatief gebied Verloopt de communicatie van uw kind probleemloos? Hooft hij/zij voldoende?</p>			

Beschikt hij/zij over voldoende mondmotoriek? Heeft uw kind voldoende kennis van het Nederlands? Heeft uw kind voldoende hulpmiddelen/ondersteuning om te communiceren? Nodigt de omgeving van de klas voldoende uit voor communicatie? Zelf verder aanvullen:			
---	--	--	--

Observatieschema per jaar

Naam:
 School:
 Groep:
 Periode: 01-01-2009 tot en met 31-12-2009

Gebieden/ data	jan.	feb.	mrt.	apr.	mei	jun.	jul.	aug.	sep.	okt.	nov.	dec.
Motorisch gebied												
Sociaal-emotioneel gebied												
Cognitief gebied												
Communicatief gebied												

Bijlage 6

Kopieerexemplaar 'Begeleidingsschema'

Ontwikkelingsgebieden	Begeleidingssuggesties
1. Het motorisch gebied	1. Zorg voor een goede zithouding van uw kind. 2. Zorg voor een goede schrijfhouding van uw kind. 3. Zorg voor een goede pengreep voor uw kind. 4. Zorg voor periodes van rust na inspanning. 5. Zorg voor periodes van motorische inspanning na geconcentreerd werk. 6. Moedig uw kind aan om aan zijn of haar lichamelijke conditie te werken. <i>Zelf verder aanvullen:</i> 7.
2. Het sociaal- emotioneel gebied	1. Irriteer u niet aan het gedrag van uw kind, ga ervan uit dat het onbewust is. 2. Gebruik veelvuldig de regel: "Eerst even denken, dan doen". 3. Zeg niet alleen wat niet mag, maar vooral hoe het wel moet. 4. Geef veel complimenten. 5. Neem een neutrale houding aan: emoties worden moeilijk begrepen. 6. Ga geen strijd aan met uw kind. 7. Help bij het oplossen van conflicten. 8. Help uw kind een regelmatig leven te leiden. Probeer waar nodig bij te sturen. 9. Leer uw kind zich in anderen te verplaatsen. 10. Keur uw kind niet af, maar waar nodig zijn gedrag. <i>Zelf verder aanvullen:</i> 11.
3. Het cognitief gebied	1. Geef niet twee of meer opdrachten tegelijkertijd. 2. Geef korte overzichtelijke opdrachten. 3. Gebruik simpele woorden, vermijd figuurlijk taalgebruik. 4. Zorg dat u de situaties goed laat begrijpen door kind. 5. Koppel een opdracht aan tijd (bijvoorbeeld met een zandlopertje). 6. Zorg voor voorspelbaarheid en regelmaat. 7. Laat zien wat u wilt van uw kind. <i>Zelf verder aanvullen:</i> 8.
4. Het communicatieve gebied	1. Praat veel tegen uw kind. 2 Nodig het uit tot antwoorden. 3 Zing liedjes en laat hem/haar zelf een woord invullen. 4 Ook al spreekt uw kind niet, ga ervan uit dat hij/zij alles begrijpt. Kinderen die ernstig motorisch gehandicapt zijn, zijn vaak normaal intelligent en leren lezen van de TV of de letters in de klas.

	<p>5. Heeft uw kind last van echolalie of onwillekeurig taalgebruik, negeer dit en vraag het kind zijn gedachten op te schrijven. Dan kan het laten zien dat het veel slimmer is.</p> <p>6. Geen mimiek wil niet zeggen dat uw kind niet wil communiceren maar dat het de gelaatsspieren niet kan controleren.</p> <p>7. Vraag eventueel hulpmiddelen aan.</p> <p>8. <i>Zelf aanvullen</i></p>
--	--

Bijlage 7

Kinderkwaliteitscriteria

'Ze zouden vaker vragen aan ons moeten stellen'

Wat vinden leerlingen met een handicap of beperking van hun school? Hoe beleven ze het onderwijs, wat hebben ze nodig, waar meten ze de kwaliteit van het onderwijs aan af?

Vragen die al eerder beantwoord zijn door beroepskrachten en ouders. Maar wat vinden leerlingen er zelf van? Daar is weinig belevingsonderzoek naar gedaan. Reden voor de NSGK en het Revalidatiefonds om een project van Stichting WESP te ondersteunen waarbij de mening en behoeften van kinderen en jongeren centraal staan.

Ongeveer tienduizend leerlingen in basis- en voortgezet onderwijs hebben de afgelopen jaren in open interviews verteld over hun school. Onder hen een paar duizend leerlingen met extra zorg- of hulpvragen. Ze werden geïnterviewd door beroepskrachten die een training 'Luisteren naar leerlingen' volgden, of door onderzoekers. Een aantal scholen heeft het onderwijsconcept ingericht aan de hand van de kwaliteitscriteria die uit de open gesprekken gedestilleerd zijn. Dat resulteerde in een unieke vorm van inclusief onderwijs waarin leerlingen met extra zorg- en hulpvragen ruim eenderde van de groep uitmaakten. Het onderwijs kwam tot stand op basis van de vragen en talenten van de leerlingen.

De interviews en vijf jaar ervaring met dit vraaggerichte onderwijsconcept zijn benut om kwaliteitscriteria van inclusief onderwijs te formuleren vanuit het perspectief van de leerlingen zelf. In deze bijlage treft u een overzicht aan van de Top tien van deze criteria.

Bij het onderzoek waren enkele honderden scholen verspreid over heel Nederland betrokken. Zowel reguliere als (zeer) speciale scholen uit de diverse clusters. Hoe inclusiever de school, des te meer die gewaardeerd wordt door zijn leerlingen. Dat geldt zowel voor de leerlingen met als zonder handicap of beperking. Bepalend voor de beleving van de kwaliteit is de mate waarin het onderwijs op de leerling is gericht en de mate van diversiteit in het onderwijs. Dat wil zeggen: gemengde groepen qua leeftijd, niveau en achtergrond, aandacht voor uiteenlopende leerstijlen, tempo en lesmethoden, betrokkenheid van leerlingen en ouders, en een open houding van teamleden die rekening houden met verschillen tussen leerlingen.

Het loont de moeite om kinderen en jongeren zelf te vragen naar hun schoolbeleving. Hoewel veel kwaliteitscriteria overeenkomen met die van ouders en beroepskrachten, zijn er belangrijke verschillen. Verschillen in de waardering van criteria, in de invulling ervan en tenslotte noemen ze aspecten die ouders en beroepskrachten niet noemen. Zo hechten beroepskrachten en ouders sterk aan veiligheid, terwijl leerlingen dat nauwelijks noemen en juist wat minder bescherming willen. Beroepskrachten wijzen op het belang van aangepaste lesmethoden en faciliteiten, terwijl leerlingen zeggen vaak net zoveel te leren van natuurlijk leren, ervaringen en algemene methoden, als ze die maar op hun eigen manier kunnen toepassen. Opvallend is de kloof in de manier van omgaan met pijn, onzekerheid, angst en eenzaamheid. Leerlingen vertellen dat hen door ouders of beroepskrachten zelden of nooit gevraagd wordt naar hun gevoel over hun handicap of beperking. Ze praten nauwelijks over hun angsten, onzekerheid, pijn en eenzaamheid om hun ouders, leraren en medeleerlingen te ontzien of om zo gewoon mogelijk bejegend te worden. Beroepskrachten die dit bespreekbaar maken, goed luisteren en doorvragen, worden zeer gewaardeerd. Evenals mogelijkheden om contact te hebben met leeftijdgenoten die ongeveer hetzelfde meemaken. Zogenaamd lotgenotencontact wordt zelden genoemd als kwaliteitscriterium door beroepskrachten. Terwijl leerlingen in een gemengde groep met leerlingen waarvan sommigen overeenkomstige ervaringen hebben en waarin iedereen uiteenlopende talenten, leeftijden, achtergronden en niveaus heeft, zich het meest prettig voelen: 'Hier is iedereen heel gewoon. Want iedereen is anders.'

Voor meer informatie: www.wespweb.nl

Top tien van kwaliteitscriteria van leerlingen met betrekking tot inclusief onderwijs

- T dat de school voor alle leerlingen (en niet alleen voor mij) vraaggericht en adaptief is, dus dat:
- men met respect met leerlingen omgaat
 - men met respect omgaat met verschillen tussen leerlingen
 - men met respect met collega's omgaat
 - de sfeer goed is
 - het huiselijk en kleinschalig is
 - er dieren en spullen van thuis op school zijn
 - leerlingen verantwoordelijkheid krijgen en kunnen meebeslissen
 - er gelegenheid is voor iedereen tot een eigen leerstijl, tempo en niveau
 - er een rijke leeromgeving is
 - ervaringsdeskundigheid gewaardeerd wordt van zowel leerlingen, ouders als andere betrokkenen bij de school
 - ouders serieus genomen en bij de school betrokken worden
 - er veel gezamenlijkheid is
 - conflicten en problemen worden hersteld in plaats van bestraft
- T dat er rekening mee gehouden wordt dat ik last heb van pijn, angst, onzekerheid en eenzaamheid;
- en dat ik dat niet (te vaak) aan anderen wil laten merken, zoals mijn ouders, leraren en medeleerlingen:
 - om hen niet te belasten
 - omdat zij er moeite mee hebben erover te praten
 - omdat zij vaak verkeerd reageren
 - maar dat ik er graag gewoon over wil kunnen praten
 - dat leraren, medeleerlingen en ouders vragen hoe ik me voel
 - dat ze goed doorvragen, bijvoorbeeld:
 - wat ik vind
 - wat ik nodig heb
 - hoe het anders zou kunnen
 - dat ik contact wil met anderen in een soortgelijke situatie, omdat:
 - zij snappen waar het over gaat
 - zij weten hoe ik me voel
 - woorden vaak niet nodig zijn
 - ik mijn situatie in anderen herken
 - we allemaal anders zijn, dus gewoon
 - we elkaar tips en ideeën kunnen geven
 - we samen sterk zijn
- T dat de beroepskrachten een positieve houding hebben, dus:
- mijn komst goed voorbereiden
 - niet de problemen benadrukken, maar de mogelijkheden
 - vragen waar ik goed in ben en hier het onderwijs op baseren
 - gewoon tegen mij doen
 - vertrouwen uitstralen en geven
 - vrolijk zijn en grapjes maken
 - niet achter mijn rug over mij praten of die indruk wekken
 - geen uitzondering van me maken maar wel uitzonderingen voor me maken als die nodig zijn
 - er rekening mee houden dat ik sneller moe en langzamer kan zijn dan anderen, zonder dat het opvalt
- T dat ik serieus genomen word, dus:
- niet tegen me praten of ik jonger ben dan mijn leeftijd
 - me niet kinderlijk behandelen, zoals knuffelen of op schoot nemen
 - me behandelen als andere leerlingen, dus bijvoorbeeld me net als anderen laten wachten op mijn beurt of niet (meteen) ingrijpen als een ander iets van me afpakt

- niet teveel tijd voor mij apart nemen, zodat ik kan leren in een groep(je), dingen zelf kan vinden en geen uitzonderingspositie in neem
 - naar me luisteren
 - naar mijn gevoel vragen
 - naar mijn mening vragen
 - naar mijn advies vragen
 - naar mijn tevredenheid vragen over dingen die belangrijk voor mij zijn
- T dat mijn zelfstandigheid ondersteund wordt, dus:
- me niet onnodig of te snel helpen
 - niet alles op dezelfde manier blijven doen, ook als ik al meer (zelf) kan
 - me eerst zelf dingen laten doen
 - tijd nemen om dingen op mijn eigen manier te laten doen
 - me mijn eigen fouten laten maken
 - me (aanvaardbare) risico's laten lopen
 - sociaal gedrag bevorderen, bijvoorbeeld:
 - doordat ik dat ook om me heen zie
 - doordat me gevraagd wordt me aan te passen
 - dat ik goed word voorbereid op vervolgonderwijs, de maatschappij en beroep
- T dat mensen die belangrijk zijn voor mij, onderling en met mij goed samenwerken, dus dat:
- ik weet welke steun, zorg en hulp in mijn situatie mogelijk is
 - dat ik weet wie wat waarom doet, wat daarvan verwacht wordt en wat er van mij verwacht wordt
 - er niet steeds andere professionals zijn
 - mij gevraagd wordt wie voor mij belangrijk is
 - en hoe deze mensen een rol kunnen spelen bij het leren
 - mijn ouders en anderen betrokken worden bij de doelen en manier van werken
 - de school duidelijk maakt aan anderen wat ik nodig heb en hoe het met mij gaat
 - afspraken op elkaar afgestemd worden, bijvoorbeeld rond artsenbezoek, remedial teaching, ambulante begeleiding
- T dat je op verschillende manieren kan leren, niet alleen uit boeken maar ook door middel van:
- expressie
 - motoriek
 - sociale activiteiten
 - emotionele activiteiten
 - logisch- mathematische werkvormen
 - verbale en taal- werkvormen
 - visueel- ruimtelijke activiteiten
 - ervaringsgericht en natuurlijk leren
- T dat je in je eigen tempo en op je eigen niveau kan leren, dus dat:
- je in sommige dingen sneller, en andere dingen langzamer mag gaan
 - gekeken wordt wat je al wel kan en niet wat je nog niet kan
 - je activiteiten positief gewaardeerd worden
 - je uitgedaagd wordt om het beste uit jezelf te halen
 - je samen met de leerkrachten en ouders doelen stelt
 - je deze gezamenlijk en geregeld evalueert
- T dat je kan leren van elkaar, dus dat:
- je andere leerlingen dingen kan leren of helpen bij wat jij goed kan
 - andere leerlingen jou helpen
 - je kunt meedoen en meekijken met anderen bij activiteiten die je niet (zelfstandig) kan
 - dat de inzet van extra hulp en zorg ook ten goede komt aan andere leerlingen in de groep
 - dat andere leerlingen betrokken worden door mensen die mij zorg en hulp geven
- T dat er ruimte en faciliteiten zijn ten behoeve van mijn beperking of handicap, bijvoorbeeld:

- voldoende bewegingsruimte
- aparte ruimte(s)
- voldoende privacy
- hulpmiddelen
- mensen die weten hoe ze hulpmiddelen, medicijnen enzovoort moeten gebruiken
- dat er kennis is over mijn beperking of handicap, zodat ik niet steeds alles moet uitleggen
- leermiddelen die speciaal ontwikkeld zijn voor mijn beperking of handicap
- dat ik leermiddelen kan gebruiken die juist niet speciaal ontwikkeld zijn
- dat ik algemene leermiddelen kan gebruiken zoals andere kinderen ze gebruiken, ook al kan ik ze niet (zo goed) benutten als andere leerlingen
- dat er voldoende veiligheid is

Natuurlijk welkom op school

Werkmap voor ouders die kiezen voor regulier onderwijs voor hun kind met een beperking

(Logo CG-Raad)

Colofon

Uitgave

© Chronisch zieken en Gehandicapten Raad Nederland (CG-Raad), voorjaar 2009

Postbus 169
3500 AD Utrecht
T 030 2916600
bureau@cg-raad.nl
www.cg-raad.nl

Auteur	Rob Franke
Tekstbijdragen	Gerda van Piggelen
Tekstredactie	Annemies Gort
Projectleiding	Gerda van Piggelen
Fotografie	Paul Romijn,
Ontwerp en drukwerk	Buro Daan

Deze uitgave is tot stand gekomen dankzij de medewerking van:

Begeleidingscommissie van het project

Daniëlle Gorgels (MEE Nederland)
Astrid Greven (Stichting Perspectief)
Martin van de Lustgraaf (Platform VG, mede namens VIM en SDS)
Meral Nijenhuis (Forum - Platform Allochtone Ouders in het Onderwijs)
Marijse Pel (Balans)
José Smits
Trix Grooff (Stichting Inclusief Onderwijs).

Leden van de meeleesgroep

Onno Albeda (begeleider voortgezet onderwijs), Sanne de Bresser (lerares), Tineke Eulderink (ouder van een kind met een beperking), Gert de Graaf (Stichting Down Syndroom), Jane van de Heijden (directeur basisschool in Wintelre), Tjitske van de Horst (ouder van een kind met een beperking), Nettie Joosten (basisschool Mariëngaarde in Gorinchem) Adrie Krielaart (directeur school voor voortgezet onderwijs), Els van der Ploeg (Programma VCP), Peter Schutte (directeur Prins Willem Alexanderschool te Veldhoven voor SO en VSO), Karina van Sprang (ouder basisschool Mariëngaarde in Gorinchem), Piet Vogel (directeur WSNS), Claudia Wijtzes (ouder basisschool Mariëngaarde in Gorinchem).

Met dank aan basisschool Mariëngaarde te Gorinchem voor de foto's van inclusief onderwijs.

Deze uitgave is tot stand gekomen met een financiële bijdrage van:

